PARAZITOLOGIE I.

Libuše Kolářová

Ústav imunologie a mikrobiologie
1.LF UK a VFN Praha

Podzim 2021

PARAZITISMUS
Vztah, při němž jeden organismus (**parazit**) žije na úkor druhého (**hostitele**) a tento je soužitím více či méně poškozován

PARAZITOLOGIE
věda o parazitických organismech, o vztazích mezi hostitelem a parazitem, a o nemocích způsobených parazity.

LÉKAŘSKÁ PARAZITOLOGIE
zabývá se infekcemi, které vyvolávají živočišné organismy: prvoci, helminti a členovci

PARAZIT - jednobuněčný **prvok**, mnohobuněční **helminti**, **členovci**

Lokalizace v hostiteli: **endoparazit** (uvnitř hostitele)
ektoparazit (na hostiteli)

HOSTITEL
DEFINITIVNÍ organismus, v němž probíhá sexuální vývoj parazitů
MEZIHOSTITEL organismus v němž probíhá nepohlavní vývoj

PŘÍKLADY PŘENOSU
parazitů na člověka

PŘÍMÝ INTERHUMÁNNÍ PŘENOS

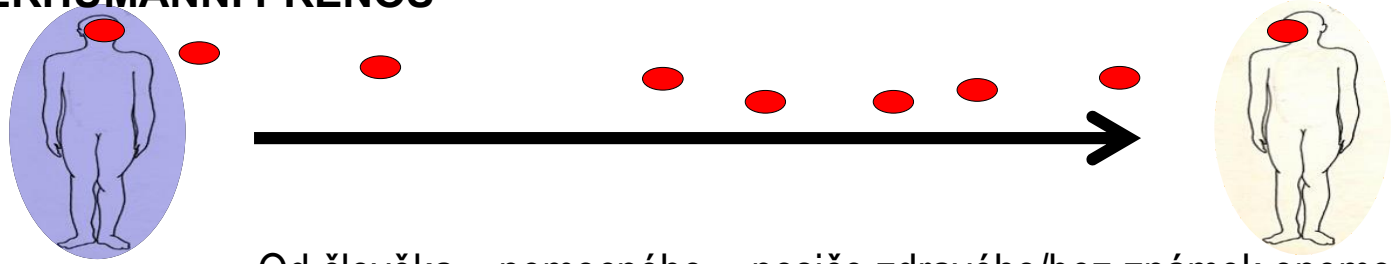

Od člověka – nemocného, - nosiče zdravého/bez známek onemocnění

PŘENOS INFEKCE

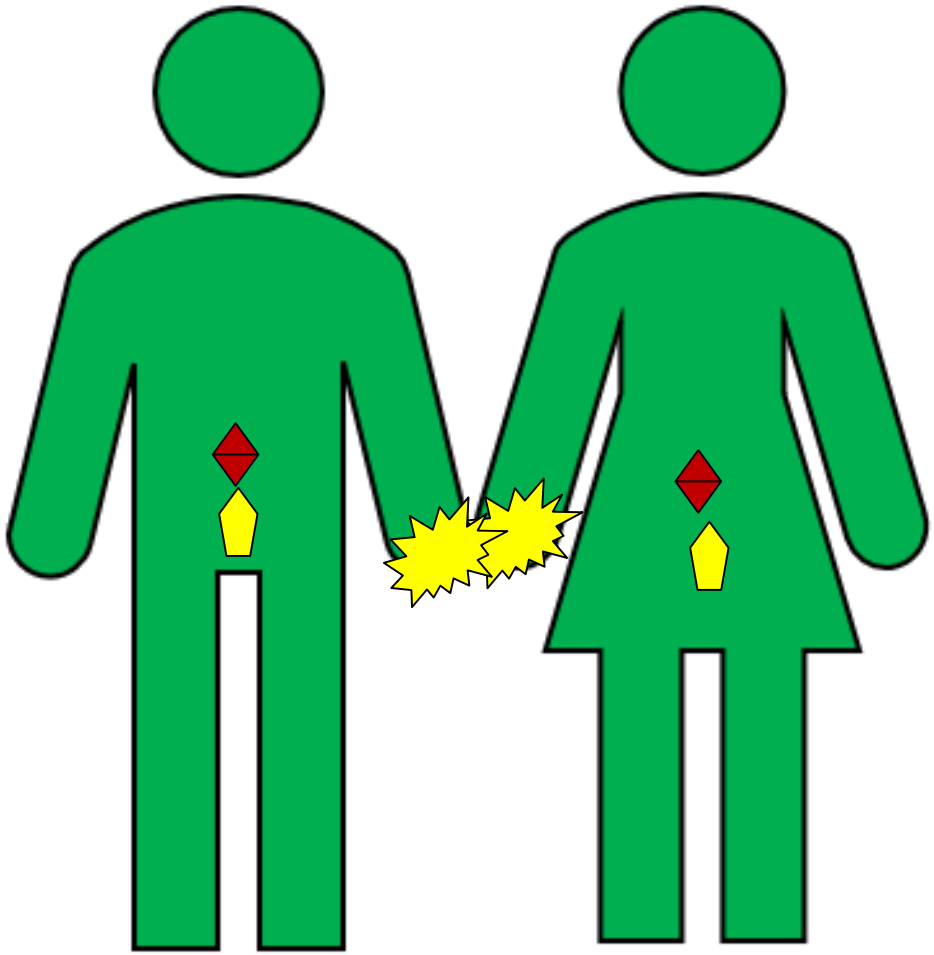

PŘÍMÝM KONTAKTEM

dotek, líbání, pohlavní styk…

(např. amébóza, trichomonóza, svrab, aj.)

PŘENOS INFEKCE

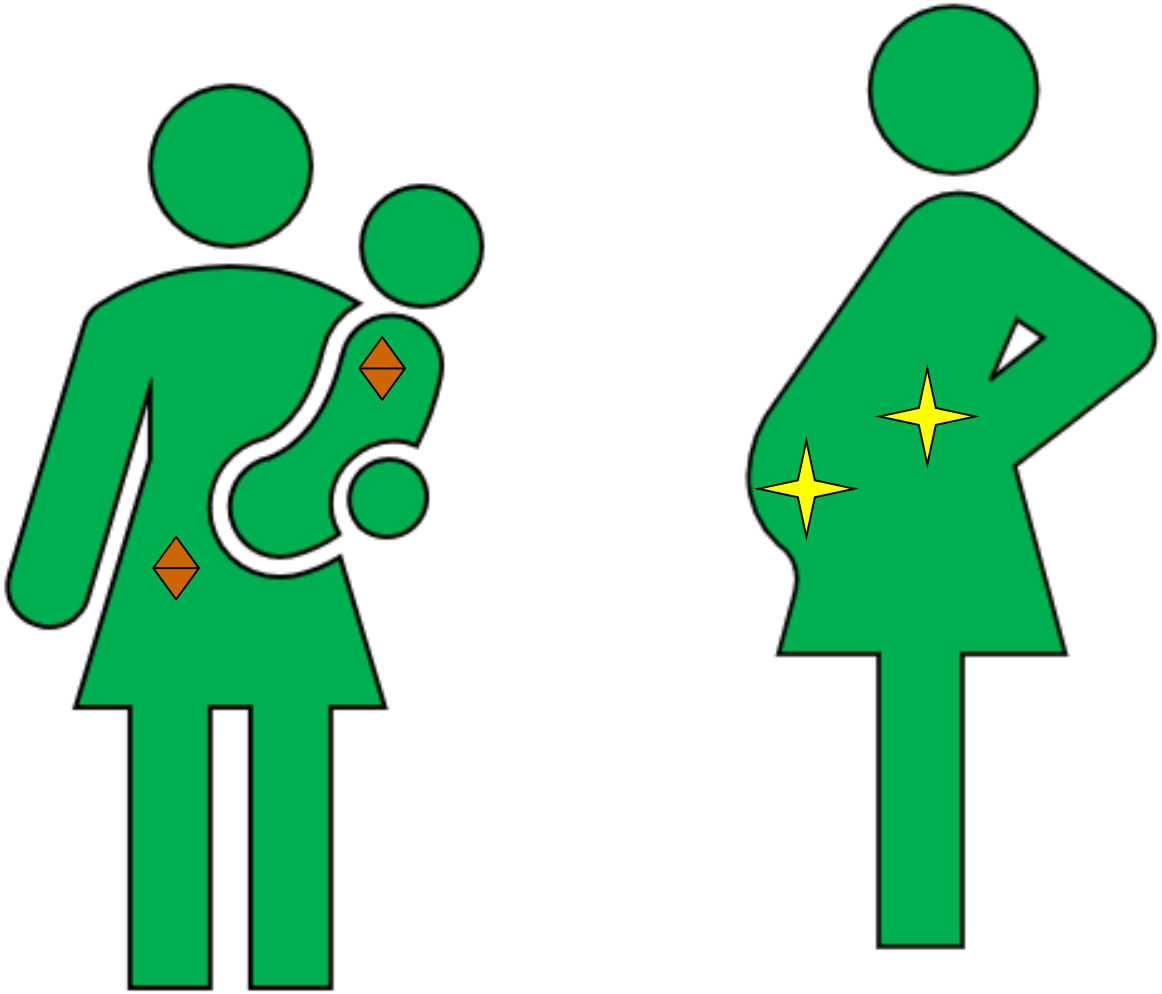

- TRANSPLACENTÁRNÍ (z matky na dítě, např. toxoplasmóza)

PŘÍMÝ INTERHUMÁNNÍ PŘENOS

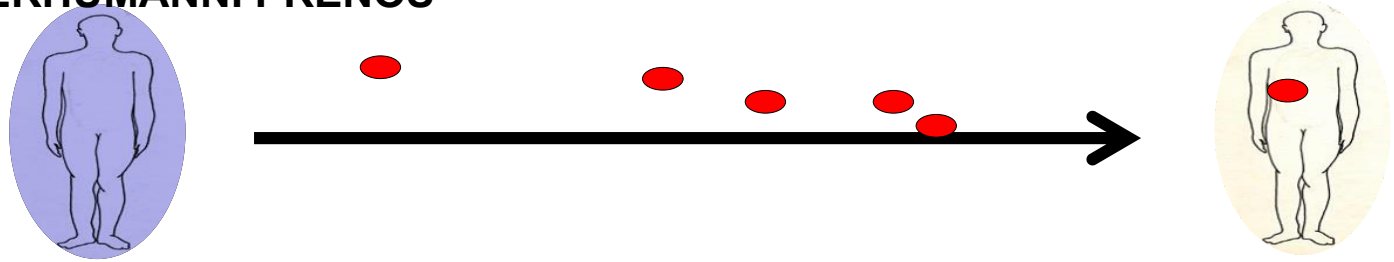

NEPŘÍMÝ PŘENOS - INFEKCE ZÍSKANÉ V PROSTŘEDÍ

Přenos těmi agens, která tvoří stádia, schopná přežívat ve vnějším prostředí (půda, voda, …)

PŘENOS INFEKCE

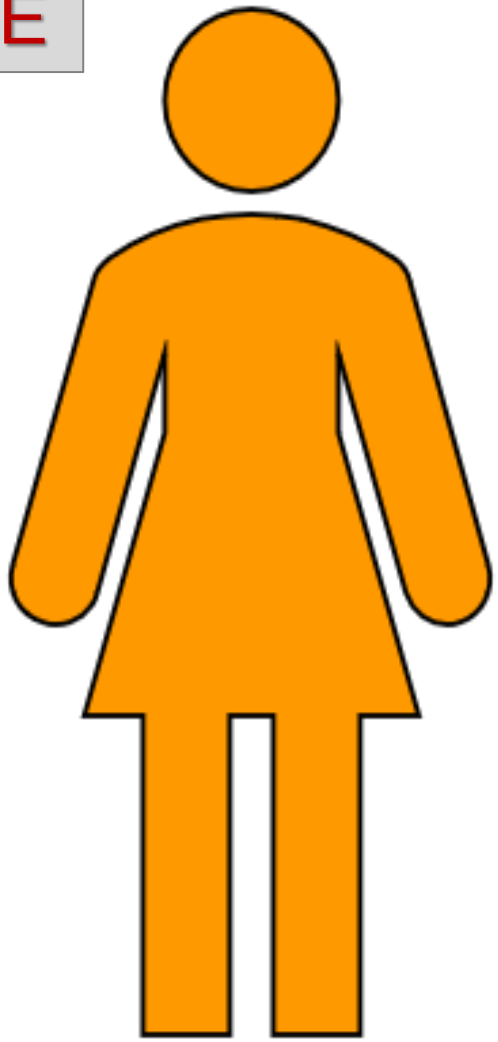

Zdroj obrázků:
https://sites.google.com/site/giardiaintestinalisvalkotovich/home/characteristics-of-giardia-intestinalis & MEME

ALIMENTÁRNĚ

(např. giardióza, kryptosporidióza,…)

PŘÍMÝ INTERHUMÁNNÍ PŘENOS

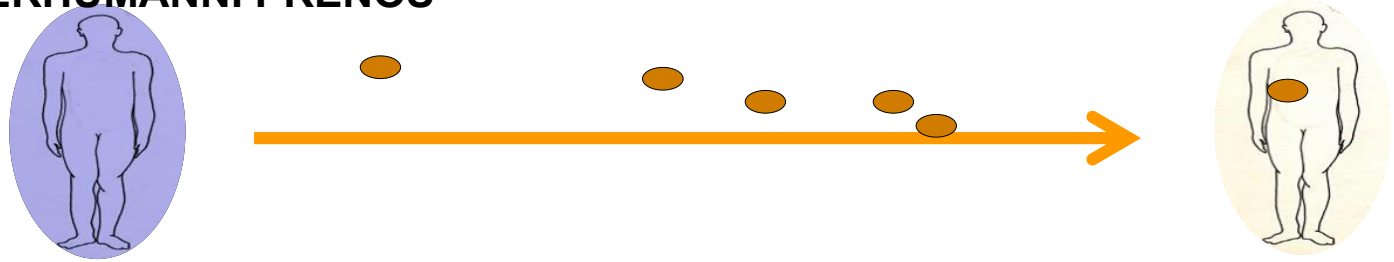

NEPŘÍMÝ PŘENOS - INFEKCE ZÍSKANÉ V PROSTŘEDÍ

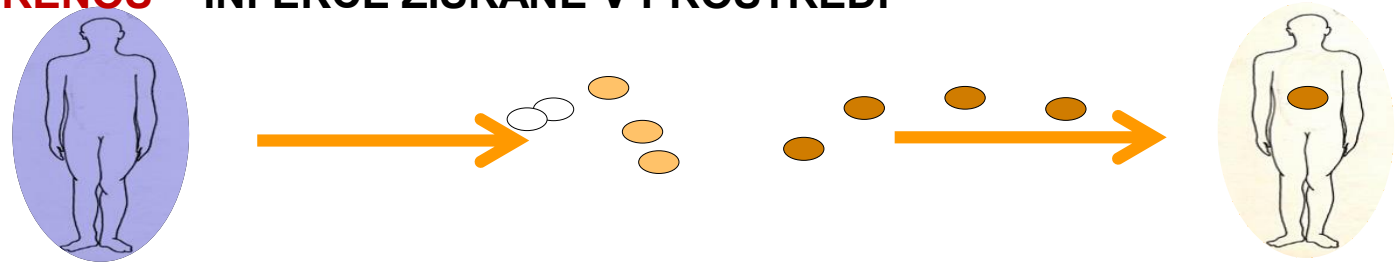

PŘENOS OD ŽIVOČICHŮ NA ČLOVĚKA (ZOONOTICKÉ INFEKCE)

a) Po vyloučení se agens nejdříve vyvíjí v i) **mezihostiteli** (jeden nebo více) nebo ii) **vektoru**; k infekci dochází např. po pobodání členovci či po průniku larev, které se vyloučí z mezihostitele, event. Po konzumaci infikovaných orgánů, mléka, aj.

PŘÍMÝ INTERHUMÁNNÍ PŘENOS

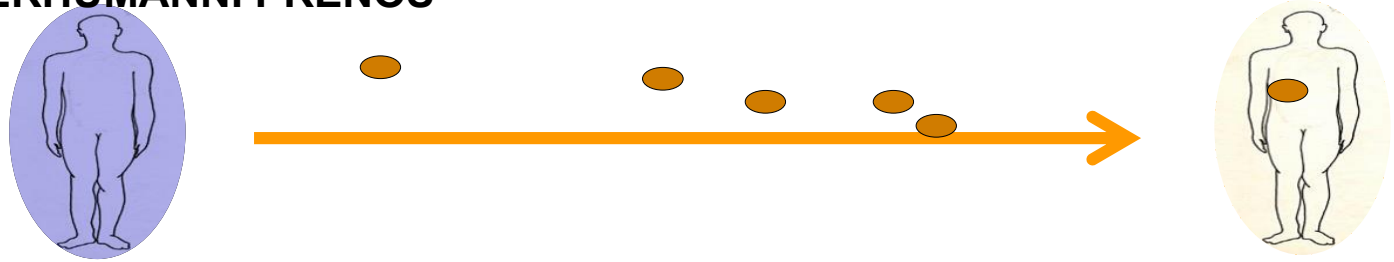

NEPŘÍMÝ PŘENOS - INFEKCE ZÍSKANÉ V PROSTŘEDÍ

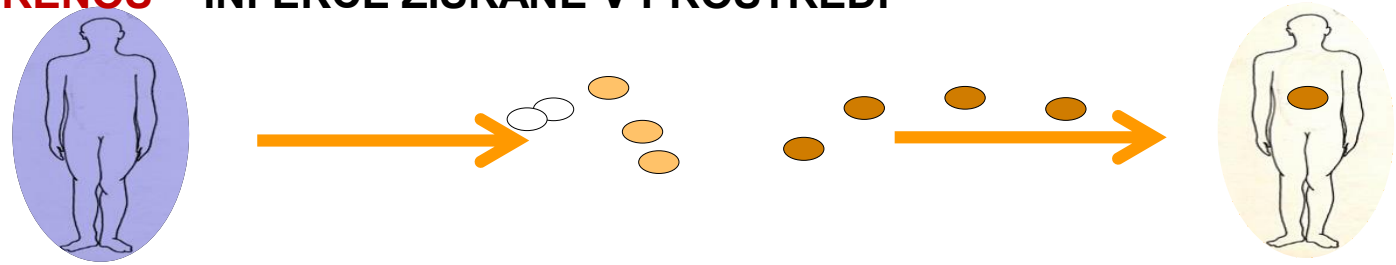

PŘENOS OD ŽIVOČICHŮ NA ČLOVĚKA (ZOONOTICKÉ INFEKCE)

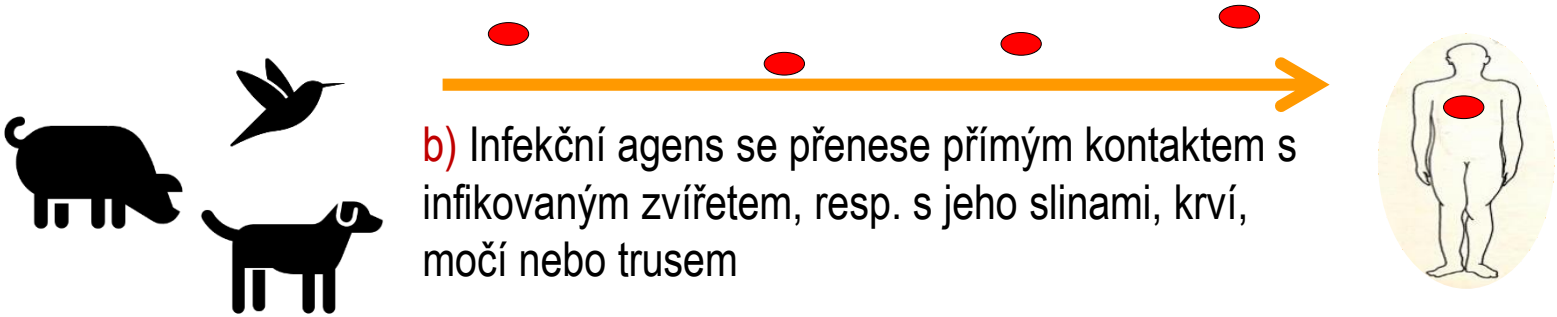

b) Infekční agens se přenese přímým kontaktem s infikovaným zvířetem, resp. s jeho slinami, krví, močí nebo trusem

PŘENOS INFEKCE

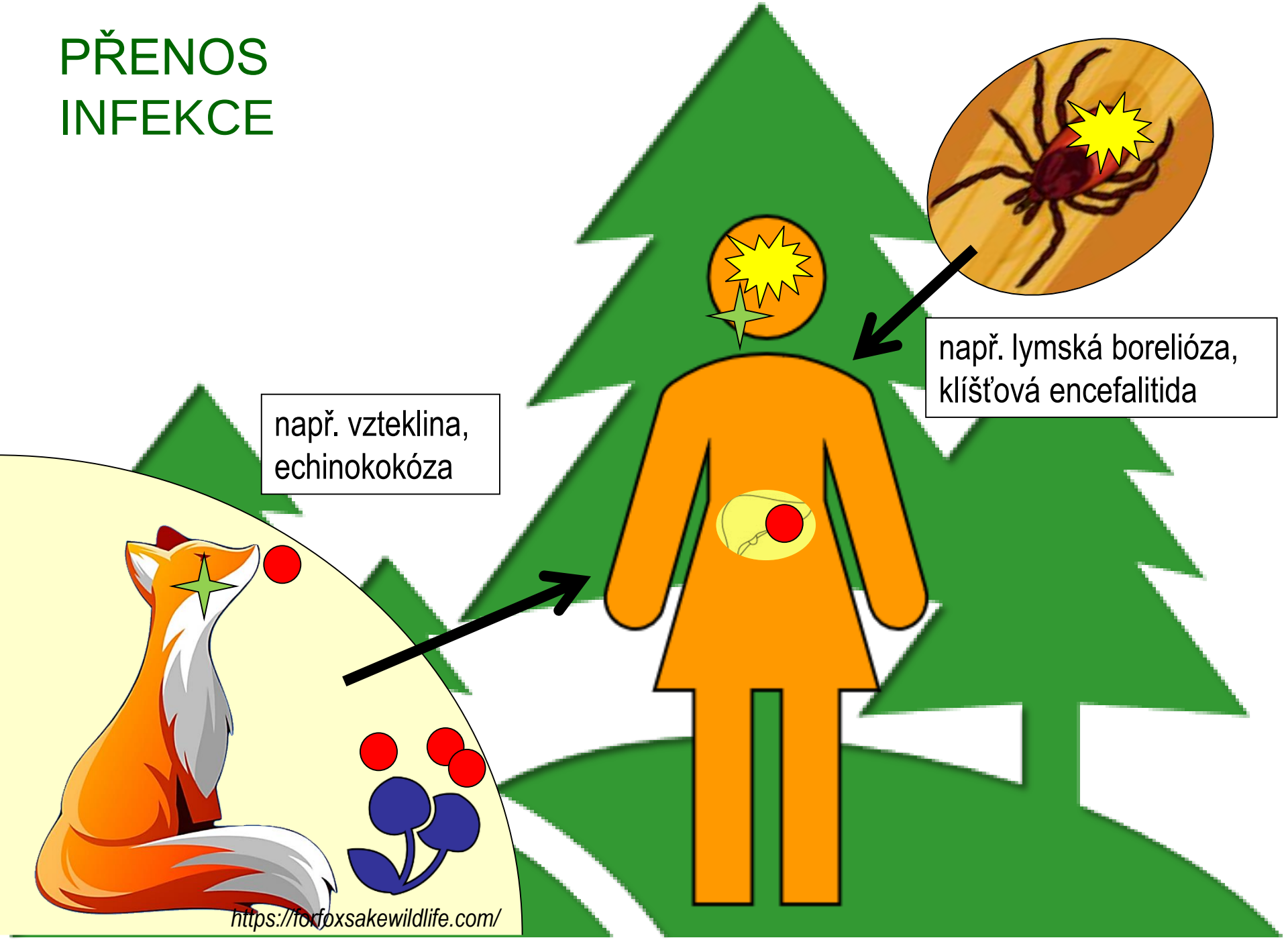

NEMOCNIČNÍ (NOZOKOMIÁLNÍ) NÁKAZY

= infekce, k níž dochází při pobytu v nemocnici nebo v příčinné souvislosti s tímto pobytem.

Oproti minulosti definice rozšířena na infekce spojené s poskytováním zdravotní péče – v anglické zkratce uváděné podle CDC jako HAI (Healthcare-Associated Infection); tj. infekce, které nebyly manifestní ani v inkubační době v čase přijetí do zdravotnického zařízení.

Svrab

PROTOZOÁRNÍ INFEKCE

ALIMENTÁRNÍ

STŘEVNÍ INFEKCE

ZPŮSOB PŘENOSU: FEKÁLNĚ ↔ ORÁLNÍ
přímý či zprostředkovaný (voda, potrava)

PATOGENNÍ AGENS

Entamoeba histolytica
Giardia intestinalis
Dientamoeba fragilis
Balantidium coli
Cryptosporidium parvum
Cyclospora cayetanensis
Isospora belli
Enterocytozoon bieneusi

LÉČBA

NEPATOGENNÍ AGENS

Enteromonas hominis
Chilomastix mesnili
Retortamonas intestinalis
Pentatrichomonas hominis

Entamoeba dispar
Entamoeba hartmanni
Entamoeba coli
Endolimax nana
Jodamoeba bütschlii

LÉČBA NENÍ NUTNÁ

Entamoeba histolytica

- onemocnění: **améboza**

  i) amébová dyzenterie
  ii) extraintestinální amébóza (amébový absces)

- výskyt: **kosmopolitní** (častější výskyt v tropických a subtropických oblastech s nízkým hygienickým standardem a s vyšší hustotou osob

  hyperendemický výskyt: **Indie, Vietnam, Mexiko, Kuba, Egypt**

- manifestace: geograficky odlišená - **kolitida x absces**
- přenos: **per os** (kontaminovaná voda)
- rozšíření: 50 miliónů klinicky nemocných (invazivní nákaza)

  cca 70 tisíc úmrtí ročně

WIKIPEDIE
Otevřená encyklopedie

Hlavní strana
Nejlepší články
Náhodný článek
Poslední změny
Komunitní portál
Pod lípou
Nápověda
Potřebuji pomoc
Podpořte Wikipedii

Tisk/export
Vytvořit knihu
Stáhnout jako PDF
Verze k tisku

Nástroje
Odkazuje sem
Související změny
Načíst soubor
Speciální stránky
Trvalý odkaz

Článek Diskuse Číst

O. Uplavici

Dr. **O. Uplavici** je fiktivní autor významného a hojně citovaného článku *Disanteria* (
nejznámějších omylů v lékařské literatuře, který byl odhalen až po 50 letech.

Chyba vznikla neúmyslným špatným překladem. Významný článek *O úplavici – pře*
lékař Stephanos Kartulis pro časopis *Zentralblatt für Bakteriologie und Parasitenku*
jako *Über die Dysenterie* (česky *O Dysenterii*, neboli *O úplavici*), a považoval ho za
Uplavici. Po dalších 50 let byla tato rešerše citována, protože popisovala rozbor 60

Chybu objevil v roce 1938 americký lékař Clifford Dobell, kterého jako prvního napa
Dr. O. Uplavici (1887–1938), který vyšel v roce 1939.

Reference [editovat | editovat zdroj]

- MANWARING, W. H.. Death of "Dr. O. Uplavici.". *Calif West Med* [online]. 1939.
- DOBBEL, C.. Dr O. Uplavici (1887-1938). *Isis* [online]. 1939-05, roč. 30, čís. 2,
- GARFIELD, Eugene. Journal Editors Awaken to the Impact of Citation Errors. H
s. 367, 369. Dostupné online.

Tento článek je příliš stručný nebo postrádá důležité informace.
Pomozte Wikipedii tím, že jej vhodně rozšíříte. Nevkládejte však bez oprá

Kategorie: Fiktivní doktoři

COMMENT ON THE LETTERS

In regard to the first point in William's letter, it should be noted (1) that he mentioned no book in which his discovery was acknowledged except that of Haller, which contains no such acknowledgment, but refers instead to the page in William's *Medical Commentaries* containing a footnote in which the contrary opinion is vigorously defended; and (2) that he failed to say to whom he communicated his discovery unless he meant the public spoken of in "Secondly." This recalls to mind the comment of Paget, in the case of the quarrel between the Hunters and Pott, that William had recourse to rhetoric while John gave "a plain statement of all that he remembered."

Department of Anatomy.

(To be continued)

DEATH OF "DR. O. UPLAVICI"

By W. H. Manwaring
Stanford University

IN 1887 Dr. Jaroslav Hlava of Czechoslovakia reported the discovery of amebas in the stools and intestinal ulcers of patients suffering from dysentery, together with his success in transferring the disease to laboratory animals (cats) by intrarectal inoculation with human ameba-containing stools. His paper was published in the leading Czech medical journal of that day, under the title: "O uplavici; Predbezne sdeleni." ("On dysentery; a preliminary communication.")

By some unexplainable editorial oversight, Dr. Hlava's name was omitted in the German reviews of his paper. Credit for this basic medical discovery was, therefore, given to "Uplavici, O" (Dysentery, On).[1]

For fifty years international medical science paid homage to the mythical bacteriologist, "Dr. O. Uplavici," ranking him with Pasteur, Koch, and Lister, as one of the outstanding pioneers in modern medical science. It was not until a year ago that the mythical nature of this nineteenth century protozoölogist was recognized by Dr. Clifford Dobell of London, England, and a formal obituary of "Dr. O. Uplavici (1887-1938)" published in a leading English medical journal.[2]

While the creation and perpetuation of the "Uplavici" myth has probably neither hastened nor retarded the development of bacteriological science, Doctor Dobell's obituary may have a salutary effect on future medical historians. There are a number of other minor literary myths still honored in medical research literature, most of them of fairly recent Russian or oriental origin.

P. O. Box 51.

1 Centralbl. f. Bakt., 1: 537, 1887.
2 Dobell, Clifford: Parasitology, 30: 239 (June), 1938.

Seldom shall we see in cities, courts, and rich families, where men live plentifully and eat and drink freely, that perfect health and athletic soundness and vigor of constitution which are commonly seen in the country, where

CLINICAL NOTES AND CASE REPORTS

CEREBRAL EDEMA

INJECTION OF AIR INTO THE SPINAL CANAL AS A THERAPEUTIC MEASURE

By George H. Sciaroni, M.D.
and
K. F. Sharp, M.D.
Fresno

PREVIOUS reports on the value of spinal puncture as a therapeutic measure in the treatment of cerebral edema have confined themselves to a discussion of the procedure as a means of decreasing intraspinal pressure by withdrawing small quantities of spinal fluid at certain intervals. This may or may not give the patient some relief from the distressing symptoms of increased intracranial pressure. We know that many cases of cerebral edema fail to show any appreciable increase in the pressure of the spinal fluid. This is particularly noticeable in some cases of epidemic encephalitis and brain concussion. Many of the varieties of encephalitis may fail to show increase in the pressure of the spinal fluid, as we have had occasion to observe in the patients we have seen in the San Joaquin Valley.

The usual method of treatment of these patients has limited itself, to some extent, to the use of hypertonic solutions of glucose, sucrose, magnesium sulphate, etc., intravenously. One of us, Dr. G. H. Sciaroni, has been using air injections into the spinal canal for a number of years as an important addition to the intravenous use of hypertonic solutions. The procedure he has used, and that we will describe here, demonstrates its value, not by decreasing spinal fluid pressure, but by deliberately increasing pressure within the cranial cavity. The patient is usually seated in an upright position, and a spinal puncture is done. No fluid is removed, but a small quantity of air, usually 20 to 50 cubic centimeters, is injected into the spinal canal, and this air rises to the cranial and ventricular cavities, where it exerts pressure on the brain, compressing the tissue and forcing the fluid out of the brain and into the blood vessels. Hypertonic glucose solution, 50 cubic centimeters of 50 per cent glucose, is usually given intravenously just preceding the spinal puncture, and we have noticed some unusually good results. Many of the patients treated in this manner were so seriously ill before air injections were begun that their prognosis was almost hopeless, and we have seen these patients make rapid and complete recoveries, showing improvement almost at once after air injection into the spinal canal was begun.

As we have mentioned, this form of treatment has been used for some time by Doctor Sciaroni, particularly during the spidemics of encephalitis in 1933 and 1934. His results were exceptionally good. We are reporting this more recent case of encephalitis because of many unusual features, the most remarkable of which was the rapid improve-

Prof. Jaroslav Hlava

AMÉBOZA

AMÉBOVÁ DYZENTERIE, AMÉBOVÁ KOLITIDA
EXTRAINTESTINÁLNÍ AMÉBÓZA (AMÉBOVÝ ABSCES)

- zdroj nákazy: člověk - asymptomatický nosič cyst
  - muži stejně jako ženy
  - i děti ve věku 2-5 let

DOSPĚLÍ:

Amébový absces: **5x častější u mužů než u žen**

DĚTI:

Symptomatická střevní nákaza (průjem): **20 % <<**

Mimostřevní nákaza: vzácné

Entamoeba histolytica: ŽIVOTNÍ CYKLUS

zdroj infekce: nosič (s mírnými střevními obtížemi nebo bez nich) jehož stolicí jsou do vnějšího prostředí vylučovány cysty parazitů

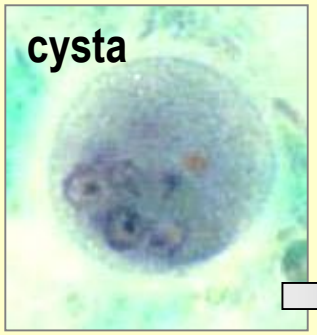

FORMA MINUTA
NEPATOGENNÍ

Ke konverzi dochází v důsledku změny bakterální flóry, redox gradientu, složení mukusu, atd.

invaze do tkání hostitele
- ***narušení střevní sliznice***
- ***rozsev do dalších orgánů***

FORMA MAGNA = dysenterická
PATOGENNÍ (netvoří cysty)

STŘEVO

Zdroj obrázků: Atlas of Medical Parasitology, Authoři D. Zitová and M. Bednář

AMÉBÓZA: FORMY ONEMOCNĚNÍ

- **intestinální**

amébová dyzenterie („walking dysentery“, lehký průběh)

- inkubace: týdny až měsíce
- průjmy s hlenem a krví bez buněčného exudátu (5-10 stolic/den)
- bez teplot nebo subfebrilie
- bolesti v levé kyčelní jámě

amébová kolitida

- těžký zánět tlustého střeva
- komplikace: perforace střeva, peritonitida (často smrtelná)

- **extraintestinální**

amébový absces

INTESTINÁLNÍ AMÉBÓZA

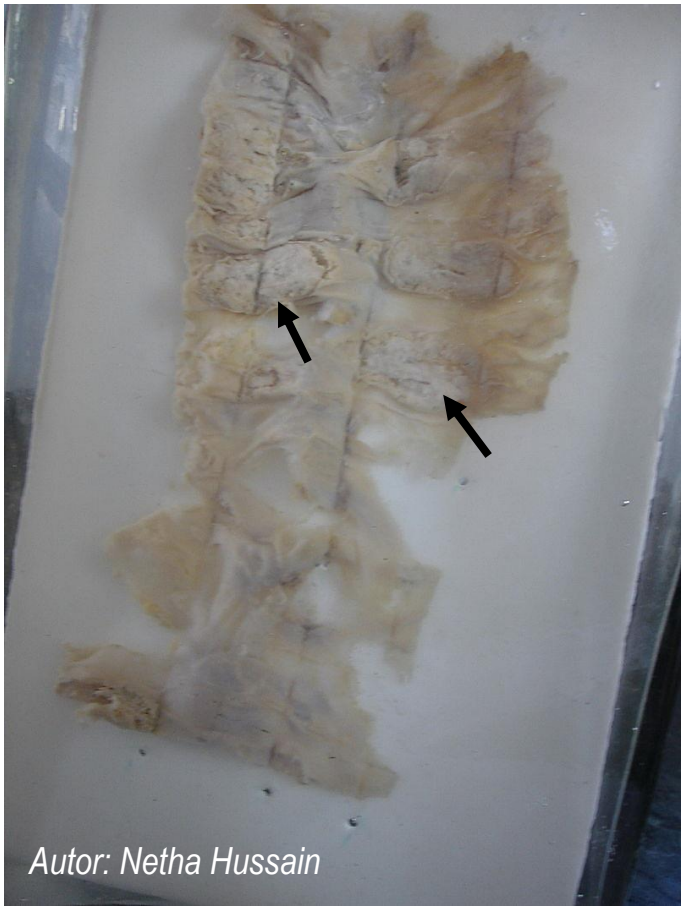

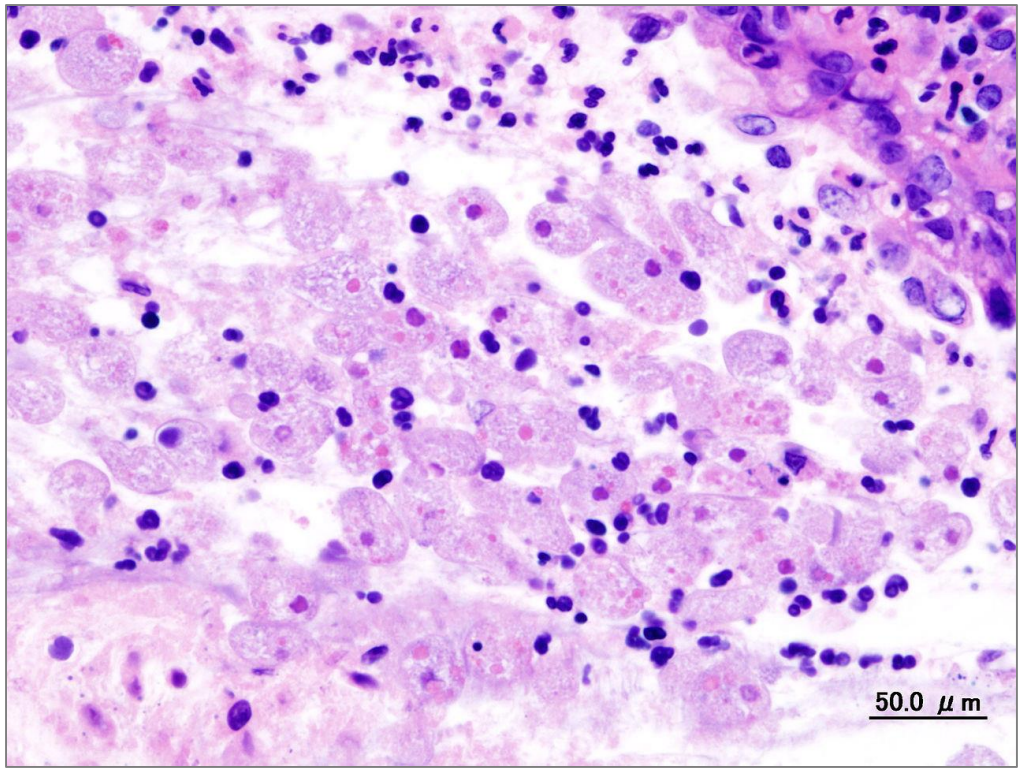

Trofozoiti v biopsii z tlustého střeva

Zdroj obrázků: Wikipedia

INTESTINÁLNÍ AMÉBÓZA

SIGMOIDOSKOPIE

EXTRAINTESTINÁLNÍ AMÉBÓZA

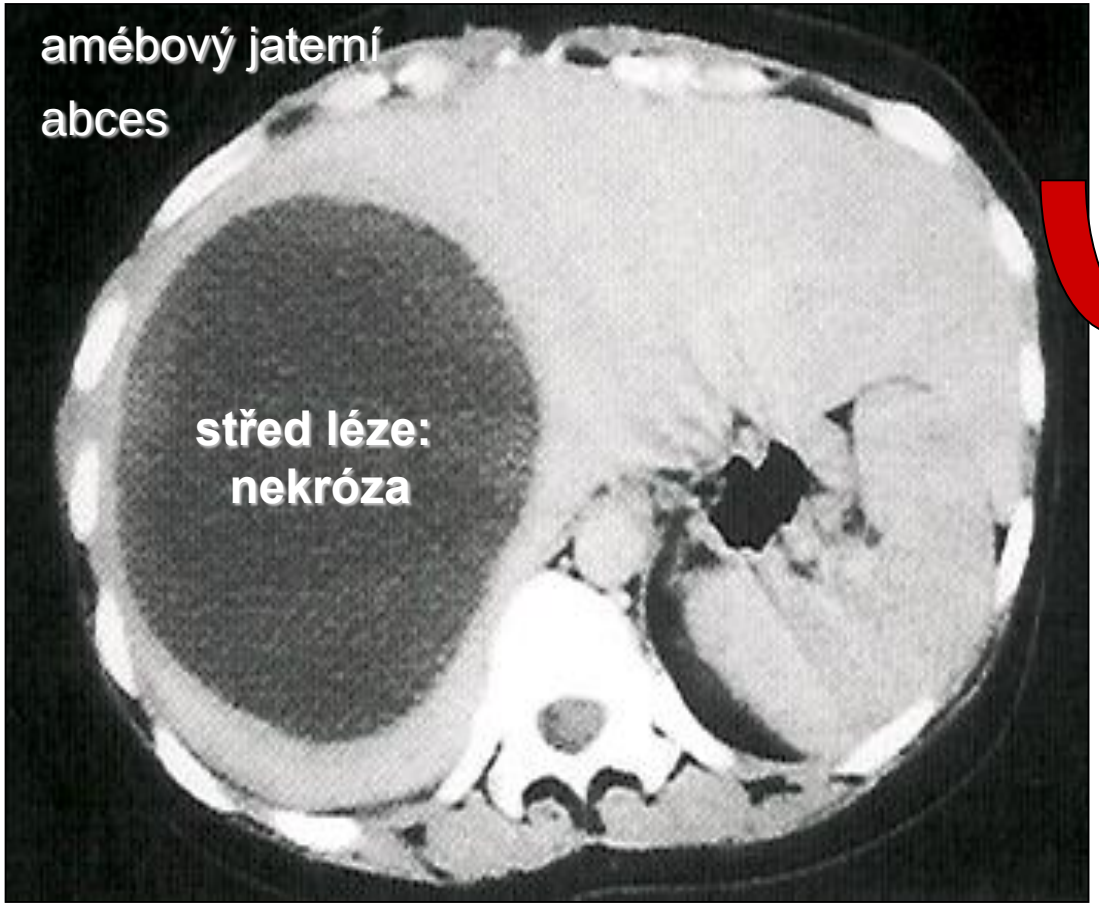

rozsev do jiných orgánů

Typické: muži 15-55 let

- **u žen výskyt 5x méně častý než u mužů**
- **u dětí vyjímečně**

Země s typickým výskytem

- **jaterního postižení: Vietnam, Indie**
- **kolitidy: Kuba, Egypt**

- rozsev mimo střevní trakt vždy sekundární
- z 80% postižen pravý lalok
- vysoké horečky (38-40 ^{o}C –až septického charakteru), sérologicky lze prokázat protilátky

DIAGNOSTIKA: MIKROSKOPIE

Není možné odlišit
patogenní *E. histolytica* od nepatogenní *E. dispar*

↕

skutečná prevalence: spekulativní

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Author Dr. Marc Lontie

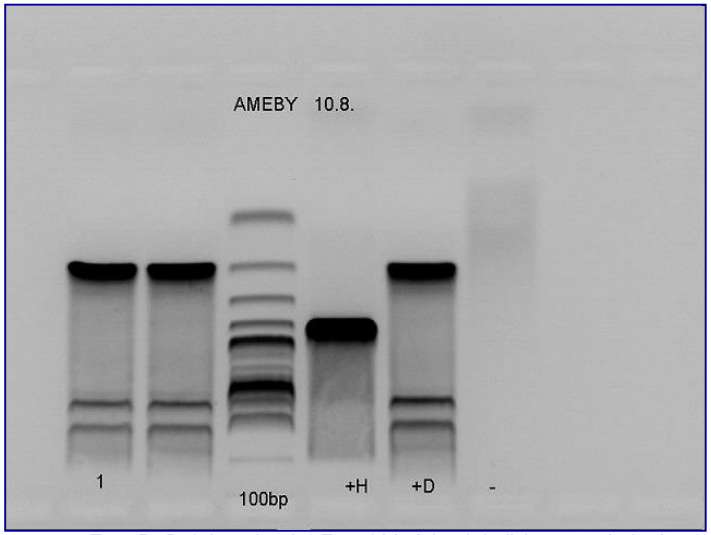

Foto R. Bolehovská, In: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

K identifikaci *E. histolytica* nezbytné metody prokazující parazitární DNA

DIAGNOSTIKA EXTRAINTESTINÁLNÍ AMÉBÓZY

Anamnesticky významné:
kontakt s infikovanou osobou

- **ZOBRAZOVACÍ METODY**

- **NEPŘÍMÝ PRŮKAZ**

  detekce specifických protilátek

EXTRAINTESTINÁLNÍ AMÉBÓZA: ANAMNÉZA

- pobyt v endemické oblasti
- bolest v pravém podžebří (kontinuální, např. při chůzi)
- teploty
- pohlaví a věk
- výsledky zobrazovacích metod

potvrzení: detekce protilátek

Giardia intestinalis (komplex druhů)

syn. *G. lamblia, G. duodenalis, Lamblia intestinalis*

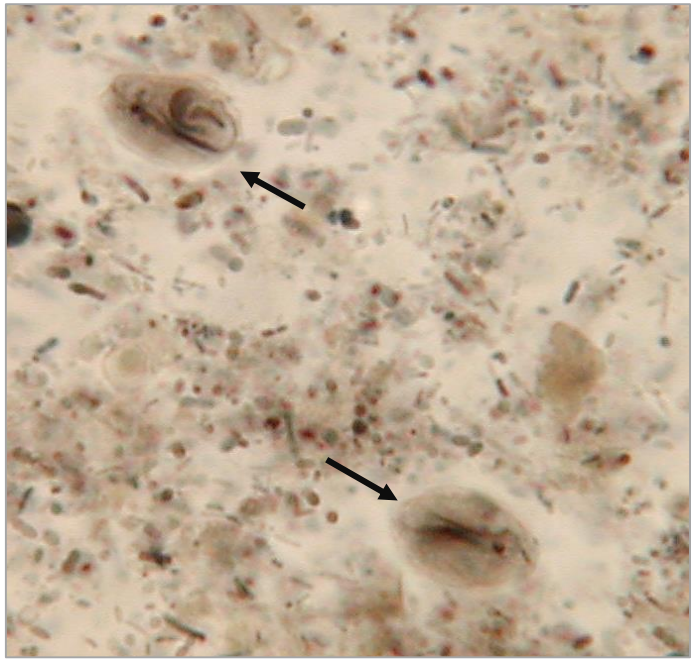

- onemocnění: **giardióza**
- výskyt: **kosmopolitní**
- přenos: **per os** (kontaminovaná voda)
  ??? přenos ze zvířat
- lokalizace v hostiteli: **tenké střevo (na povrchu enterocytů)**

ŽIVOTNÍ CYKLUS

Zdroj nákazy

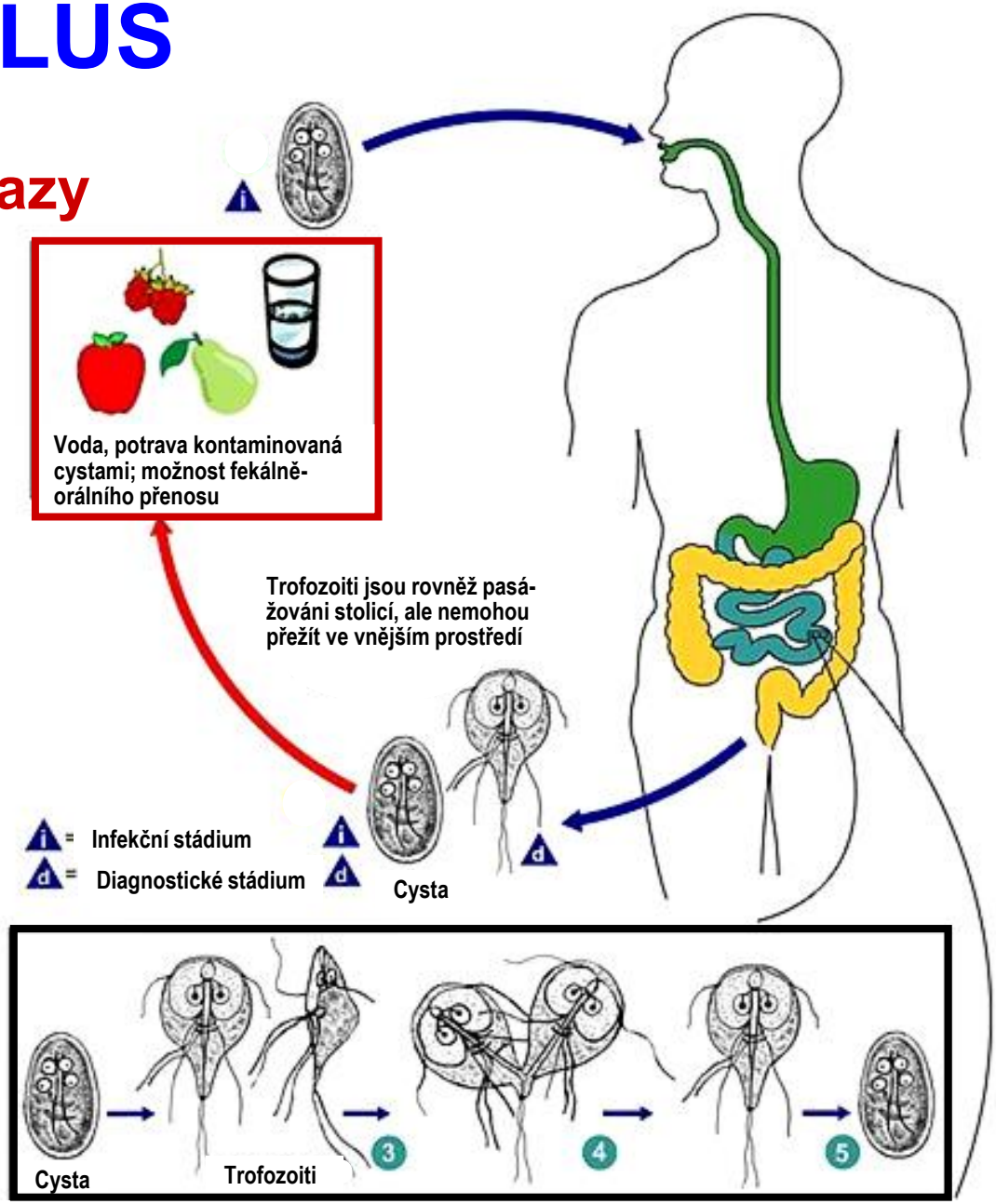

Infekční dávka může být velmi malá (několik cyst).

Zdroj obrázku: Public Health Image Library

Giardia intestinalis

1. TROFOZOIT - bičíkovec

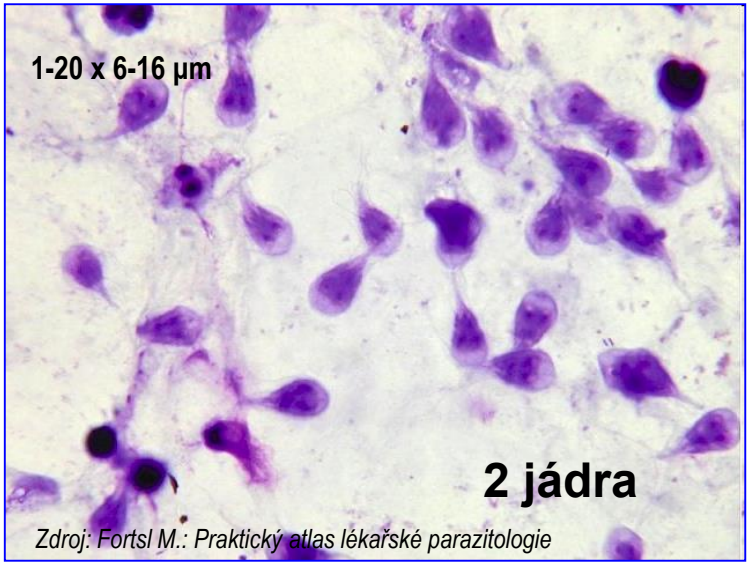

Zdroj: Fortsl M.: Praktický atlas lékařské parazitologie

2. CYSTA – infekční stádium - přenos

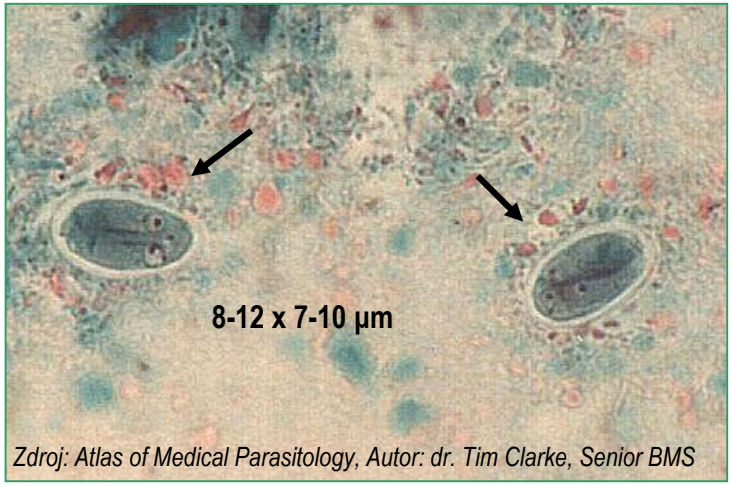

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Autor: dr. Tim Clarke, Senior BMS

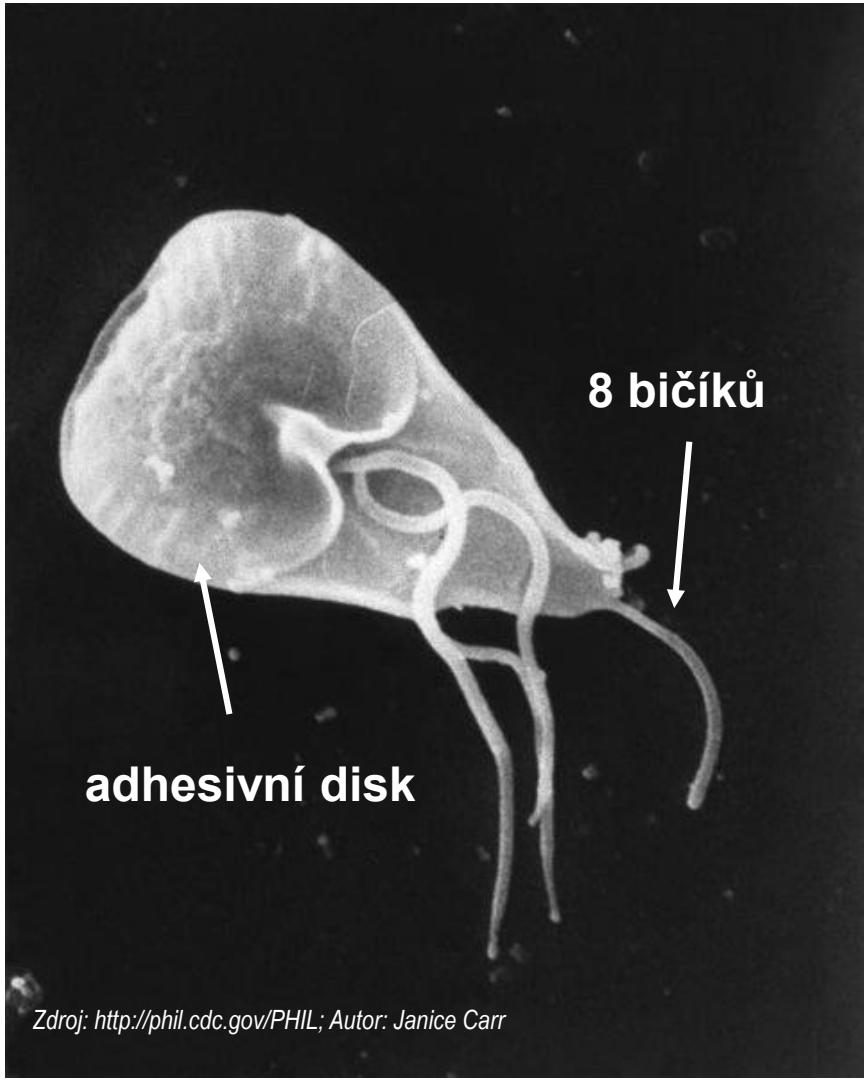

Zdroj: http://phil.cdc.gov/PHIL; Autor: Janice Carr

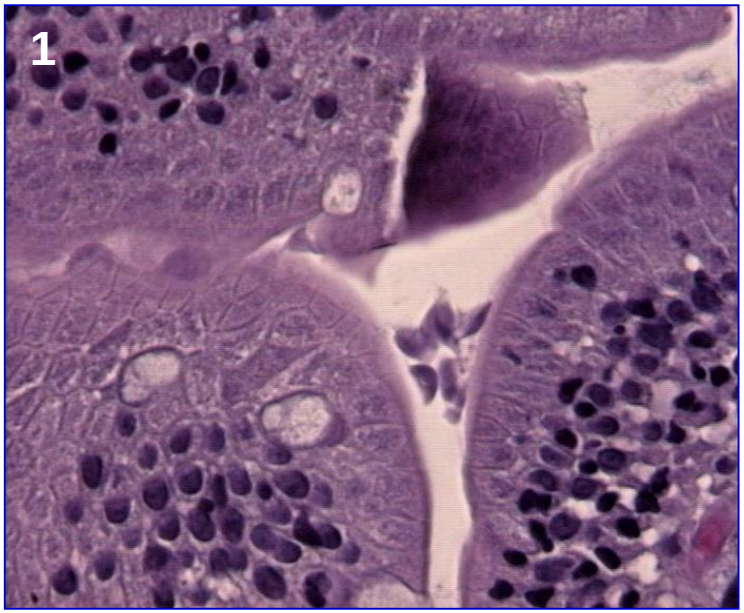

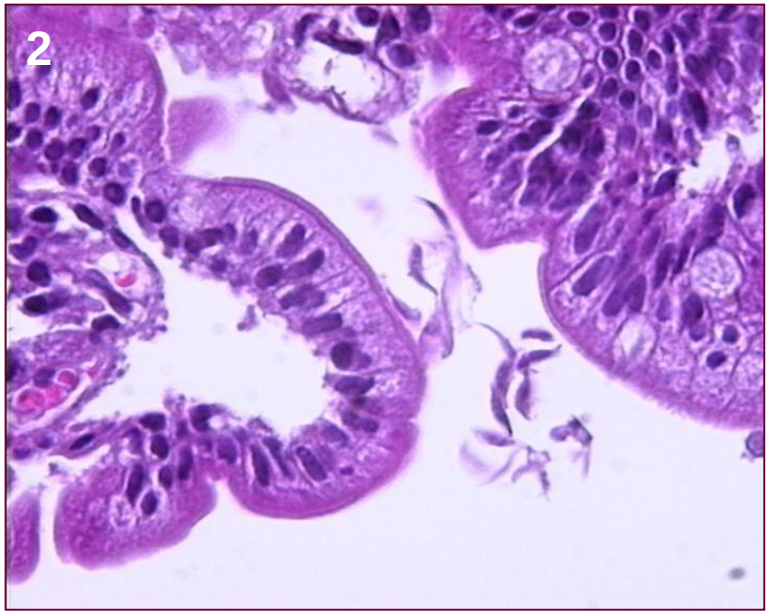

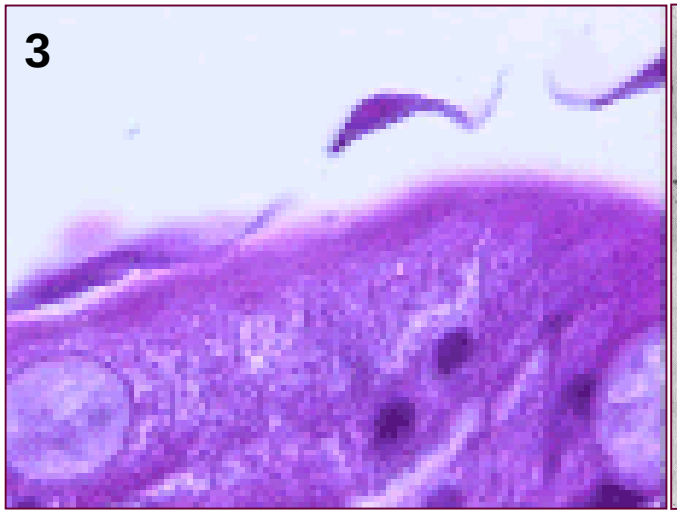

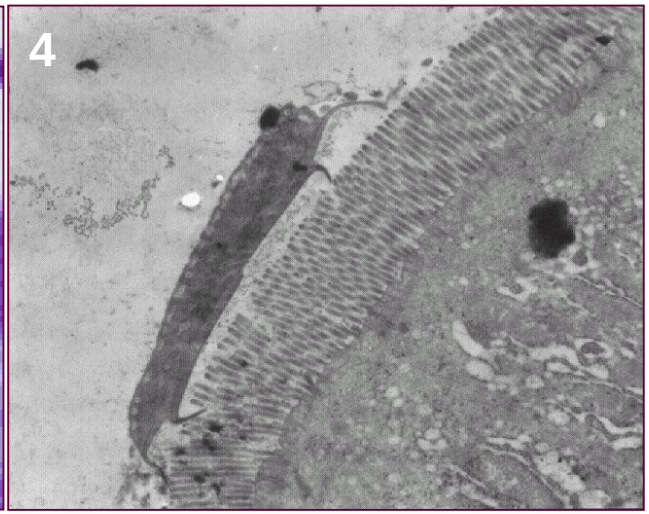

GIARDIE V TENKÉM STŘEVĚ

Bičíkovci mohou mechanicky poškozovat enterocyty, výživa však pinocytózou

Zdroj obrázků: Atlas of Medical parasitology, authoři 1-3 M.Lisci MD a G.Cera MD; 4 Javier Guillén a Juan Rodrígues

Giardióza jejuna

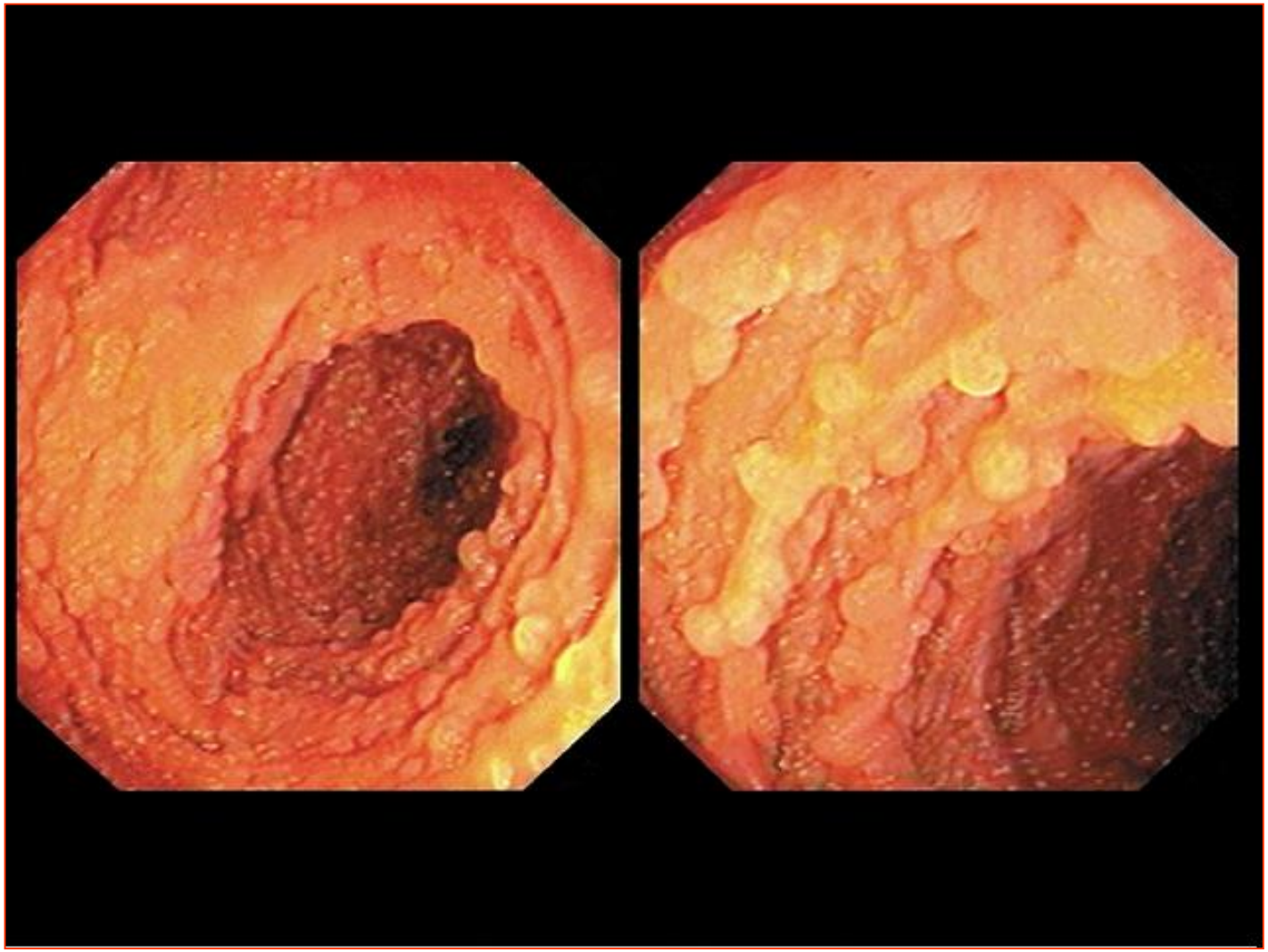

Foto Stanislav Rejchrt, In: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

KLINIKA

- **Inkubační doba 1-3 týdny**
- **Průběh:**
  - **většinou asymptomatický**
  - **pokud symptomatický pak:**

– gastrointestinální potíže: průjmy, bolesti (i křeče) v břiše, říhání, nevolnost až zvracení, ztráta chuti k jídlu

– poruchy štěpení a vstřebávání sacharidů a tuků v duodenu

– průjmové stolice **neobsahují krev**, „mastný vzhled“ (steatorrhea)

– onemocnění většinou proběhne akutně a vymizí samo po několika týdnech, ale může přetrvávat i několik let

U malých dětí: většinou chronický průběh – malabsorbce živin a v tucích rozpustných vitamínů

- **Reinfekce – snadná, většinou mírnější průběh**

DIAGNOSTIKA

MIKROSKOPICKÝ PRŮKAZ

MATERIÁL

Stolice:
průkaz cyst nebo trofozoitů ve stolici

Duodenální šťáva:
trofozoiti

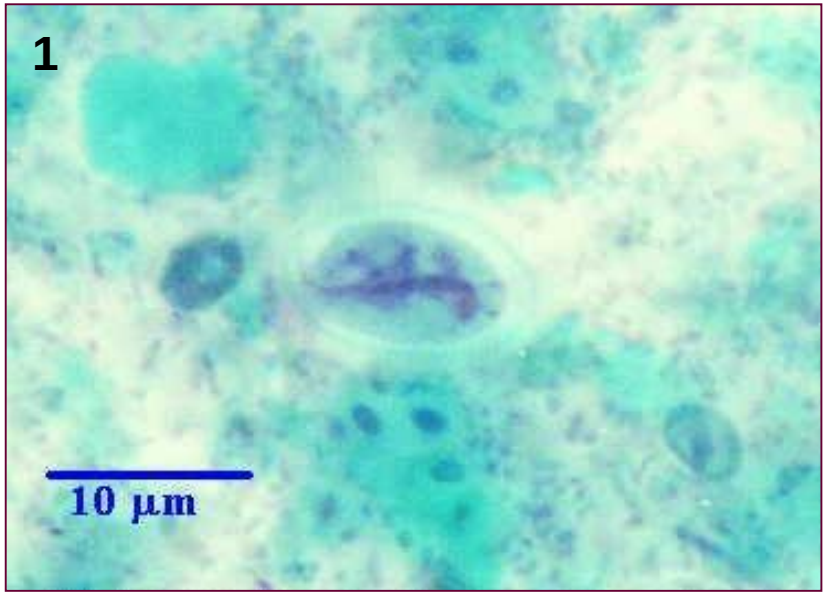

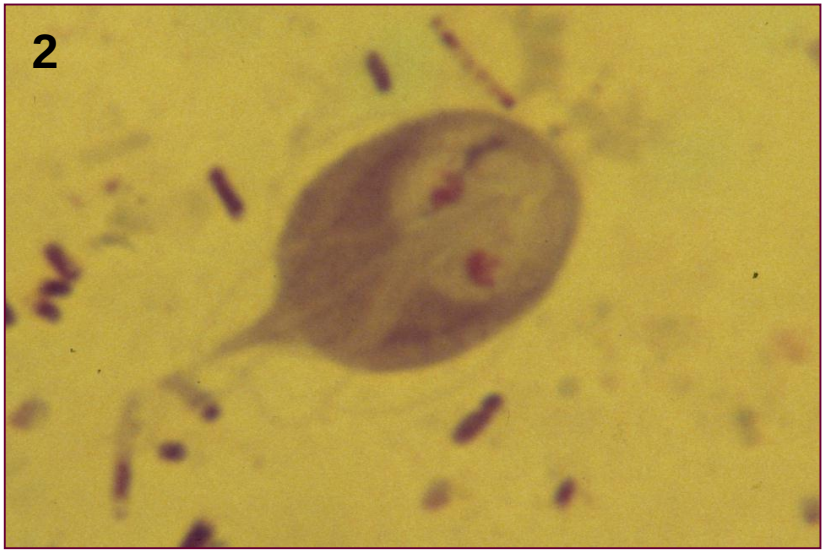

Zdroj obrázků: Atlas of Medical Parasitology, Autoři 1. D. Zitová a M. Bednář, 2. Dr. Marc Lontie

Cryptosporidium hominis

- onemocnění: **kryptosporidóza**

- výskyt: kosmopolitní
- přenos: per os (kontaminovaná voda)

- lokalizace v hostiteli:
  zóna mikroklků tenkého a tlustého střeva,
  za určitých okolností i jiné orgány

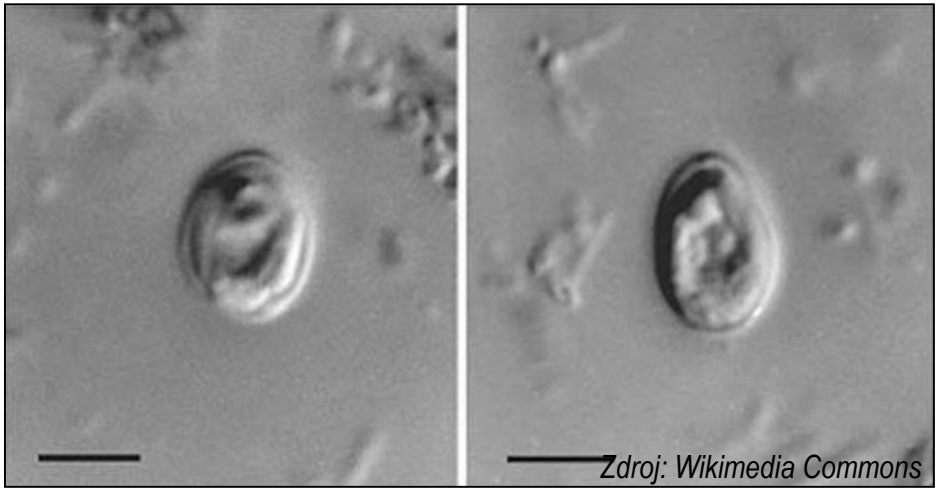

Oocysty *C. parvum*,velikost: 5 μm

ŽIVOTNÍ CYKLUS

Zdroj nákazy

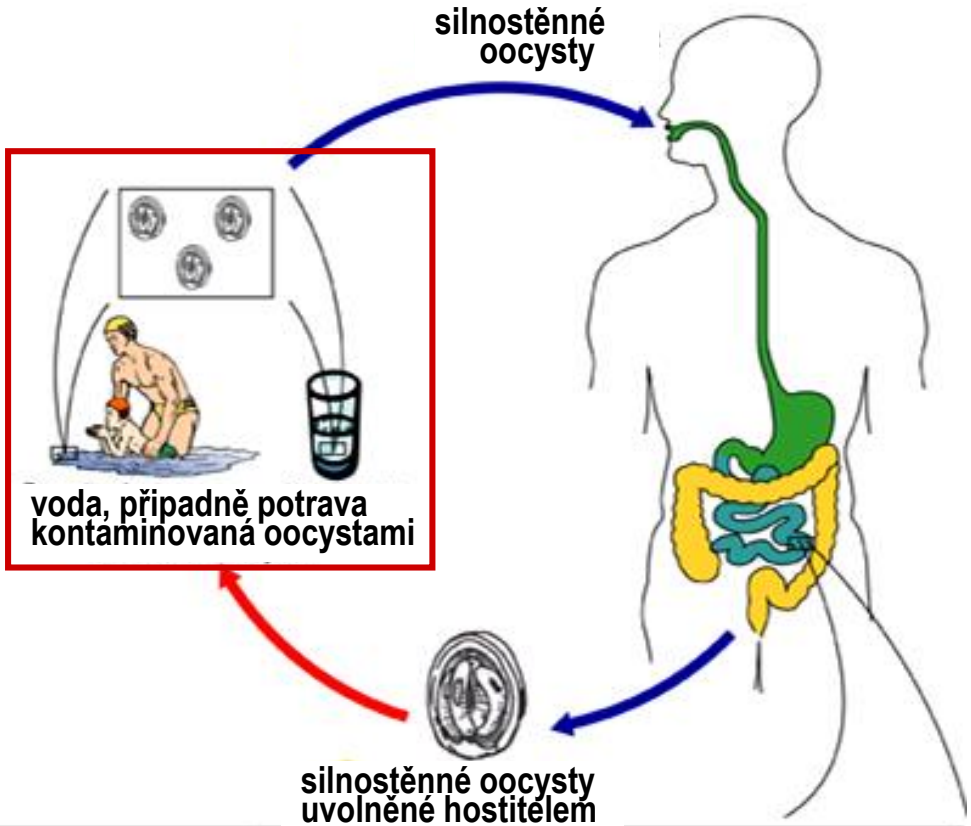

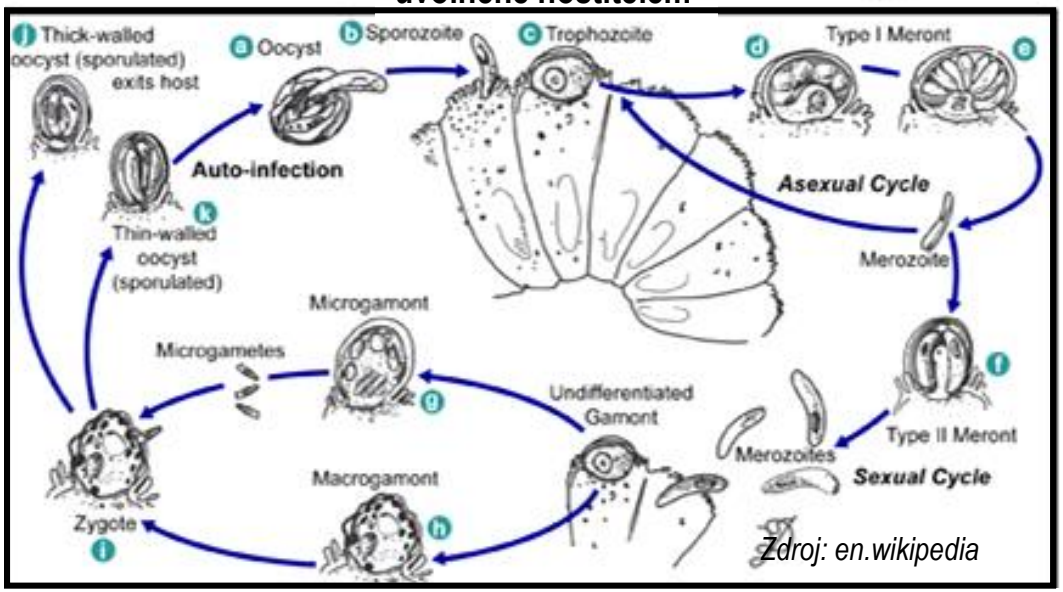

Zdroj: en.wikipedia

NEJVĚTŠÍ (POTVRZENÉ) EPIDEMIE KRYPTOSPORIDIÓZY

Rok	Lokalita	Počet osob vystavených riziku infekce	Počet infikovaných
1984	Bruan Station, Texas	5900	2006
1987	Carrollton, Georgia	12,960	12 960
1988	Ayrshire, UK	24,000	27
1989	Swindon/Oxfordshire, UK	741,092	516
1991	Pennsylvania, Pennsylvania	551	551
1991	Isle of Thanet, UK	177, 300	47
1992	Jackson County, Oregon	15,000	15,000
1993	**Milwaukee, Wisconsin**	**403,000**	**403,000**

***Lisle & Rose*, 1995**

KLINIKA

➢ Imunokompetentní jedinec:

- *prepatentní perioda:* 3-6 dní
- *patentní perioda:* 6-18 dní
- ***vodnaté průjmy:*** 4-10 dní
- nausea, zvracení, nechutenství, kolikovité bolesti břicha, horečka - popř. bez příznaků
- samoúzdrava

➢ Imunodeficitní jedinec:

- *patentní perioda:* týdny-měsíce
- chronické onemocnění, fáze zlepšení
- větší zánětlivá infiltrace
- šíření: duodenum, žaludek, jícen-caecum, colon, rectum-žlučovody, pankreatický vývod-dýchací trakt-generalizace-metabolický rozvrat

DIAGNOSTIKA

MIKROSKOPICKÝ PRŮKAZ
IMUNODIAGNOSTICKÉ METODY(detekce Ag ve stolici)
MOLEKULÁRNÍ METODY

MATERIÁL

STOLICE: mikroskopický nález oocyst

DUODENÁLNÍ ŠŤÁVA: vývojová stádia a oocysty

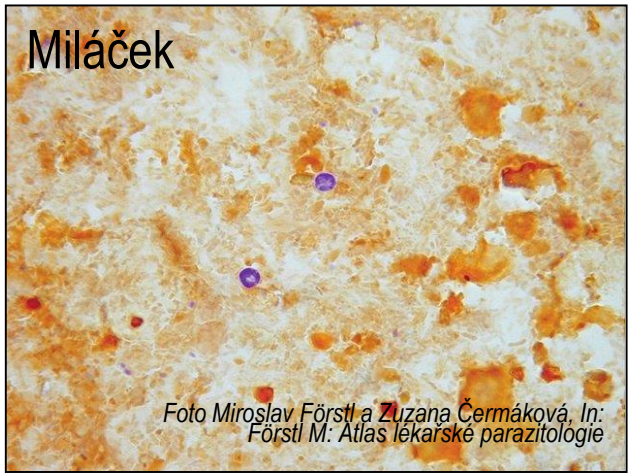

Foto Miroslav Förstl a Zuzana Čermáková, In: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

Mikroskopie

- flotační metody
- barvení: methylvioleť dle Miláčka, Ziehl-Nielsen
- imunofluorescence

Cyclospora cayatensis

- onemocnění: **cyklosporóza**

- přenos: **per os vysporulovanými oocystami**
  (voda, potraviny)

- lokalizace v hostiteli:
  uvnitř epitelových buněk tenkého střeva
  (hlavně jejunum)

- klinika: **gastroenteritis** (vodnaté průjmy, ztráta chuti k jídlu, flatulence, nauzea)

- inkubační doba: **cca 1 týden**

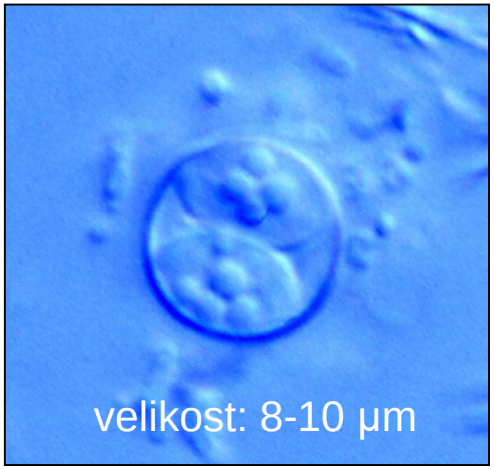

Vysporulovaná oocysta
- obsahuje 2 sporocysty,
- v každé sporocystě 2 sporozoiti

DIAGNOSTIKA

MIKROSKOPICKÝ PRŮKAZ

MATERIÁL
Stolice:
nevysporulované oocysty

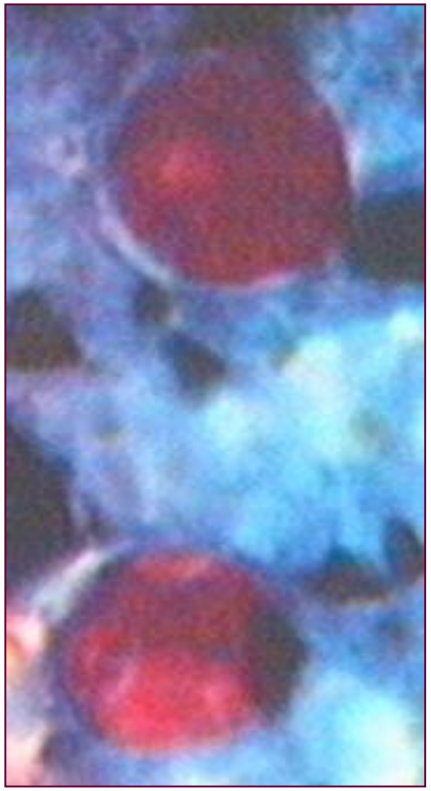

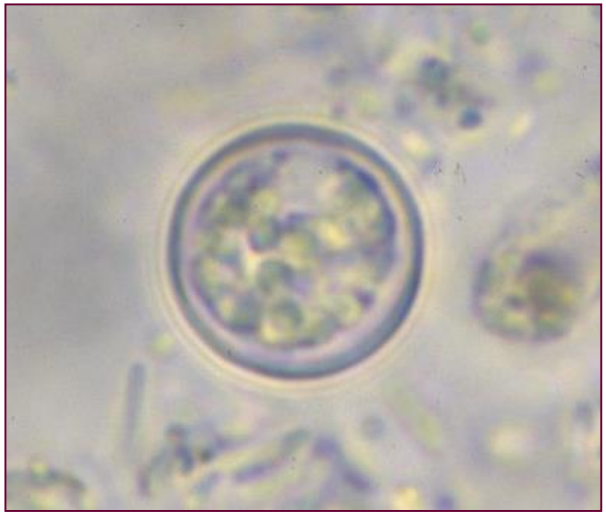

Zdroj obrázků: Atlas of Medical Parasitology, Autor:2. Dr. Marc Lontie

Isospora belli

- onemocnění: **kokcidióza**

- přenos: **per os vysporulovanými oocystami** (voda, potraviny)

- lokalizace v hostiteli:
  sliznice horní části **tenkého střeva**
  (sporozoiti destruují enterocyty)

- klinika: přetrvávající průjem horečka, nevolnost, dehydratace organismu i smrt
  imunosuprese → extraintestinální forma

velikost: 25-33 x 10 µm

VYSPORULOVANÁ OOCYSTA
- 2 sporocysty
- v každé sporocystě 4 sporozoiti

Zdroj obrázků: Atlas of Medical Parasitology, Autor: Marc Lontie

Dientamoeba fragilis

popsána r. 1918

- donedávna pomíjený patogen **tlustého střeva**
- častěji u dětí
- bičíkovec bez bičíků (trichomonáda), extranukleární mitotické vřeténko
- nemá bičíky, většinou 2 jádra (cytokineze buněk značně zpožděna za karyokinezí)
- **netvoří cysty !!!**
- přenos neobjasněn: vajíčky hlístic?
- klinika: průjmy, břišní bolesti, nevolnost

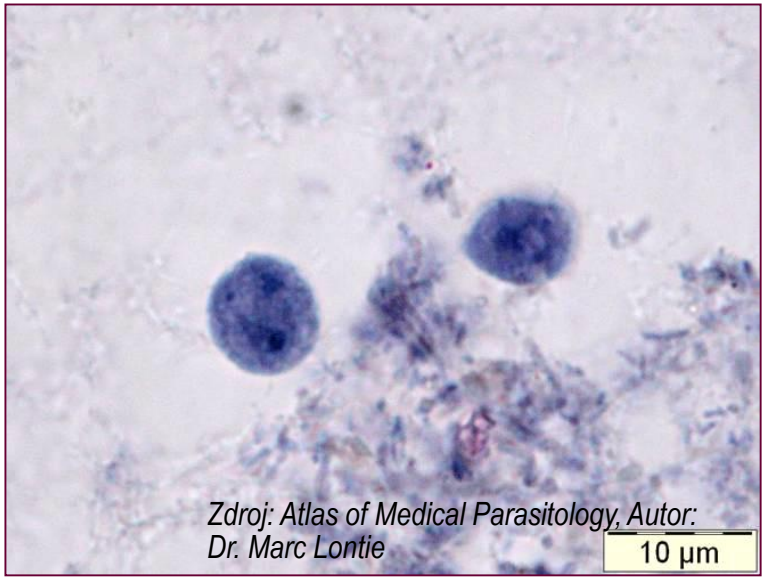

TROFOZOIT

- kulovitý
- velikost: 7-12 (3,5-22) µm
- jednojaderný, častěji dvojjaderný
- jádra kulatá, centrální chromatinová granula
- perinukleární haló

DIAGNOSTIKA

MATERIÁL
čerstvá stolice, nechladit, bez přístupu kyslíku

METODY

- nativní preparát (vakuolizované b., tupé panožky)
- ~~Faust~~
- barvený preparát
- kultivace
- PCR

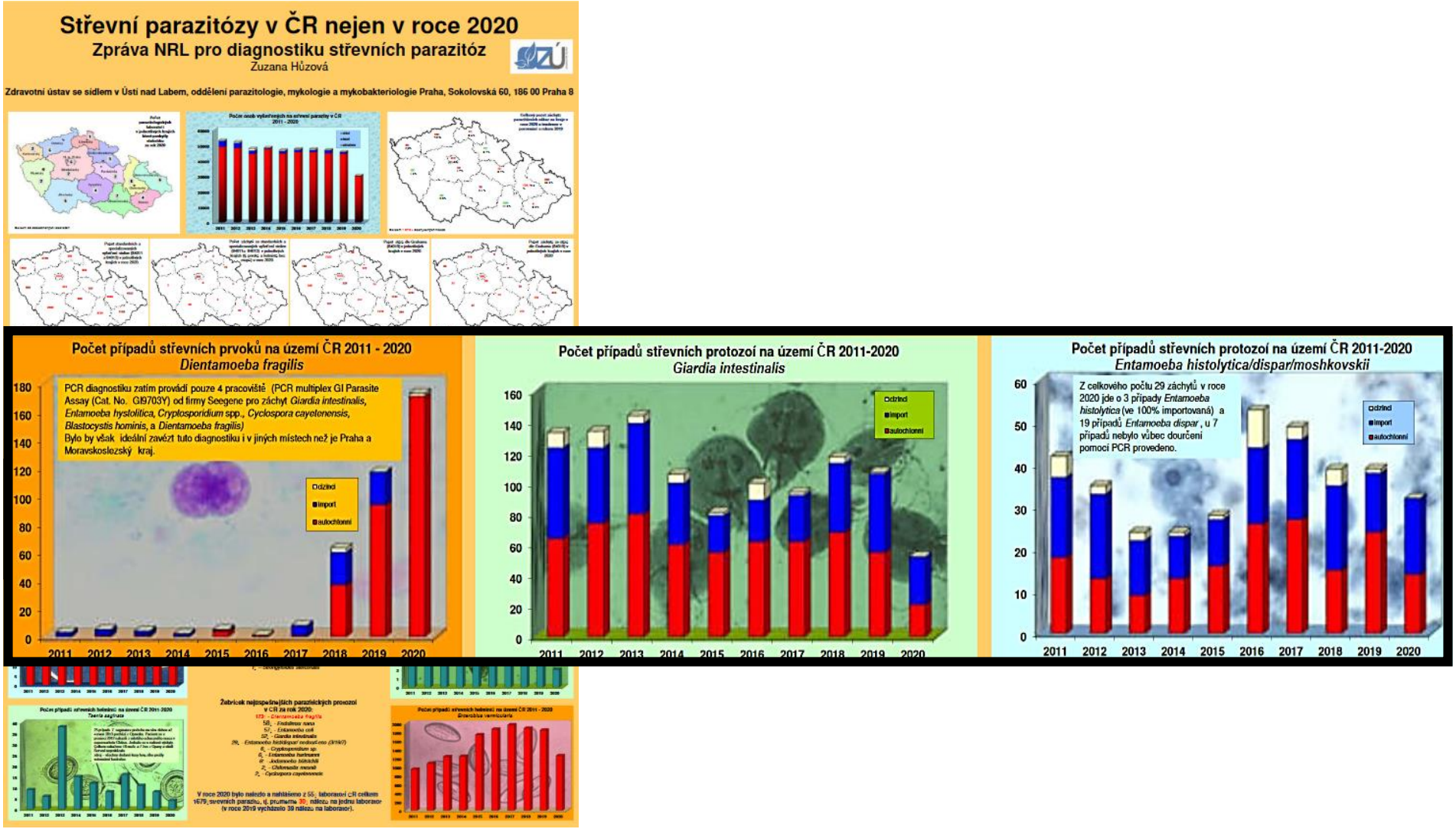

Zdroj: Dr. Zuzana Hůzová, NRL pro diagnostiku střevních parazitóz

Cyclospora cayatensis

- onemocnění: kokcidióza
- výskyt: Asie, Evropa
- přenos: alimentárně (ovoce, zelenina, voda)
  nutná sporulace ve vnějším prostředí
- agens: sporozoiti destruují enterocyty - průjem
- dg.: mikroskopické vyšetření stolice

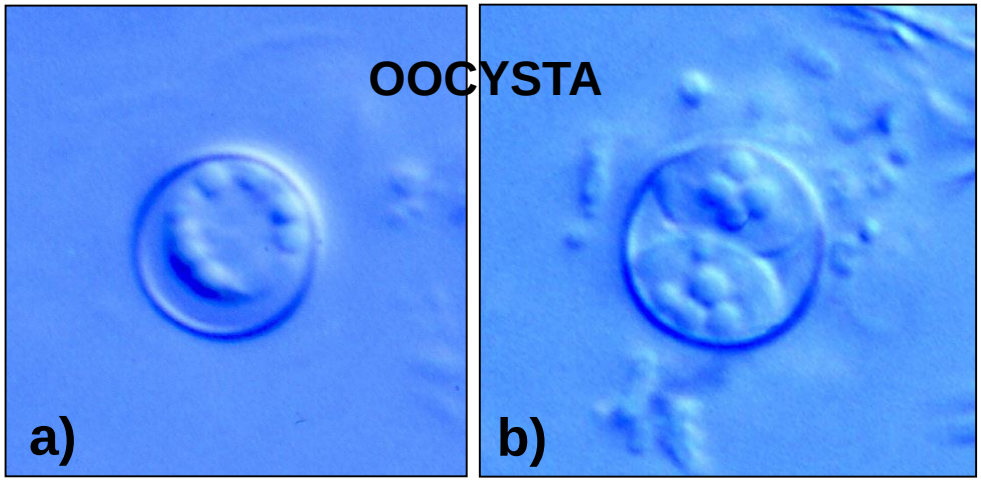

velikost: 8-10 µm

b) VYSPORULOVANÁ OOCYSTA
- 2 sporocysty
- v každé sporocystě 2 sporozoiti

Balantidium coli

- zdroj nákazy: **prase (tlusté střevo)**

- přenos:
  cystami kontaminovaná voda a potraviny

- klinika:
  postižení tlustého střeva
  akutní forma infekce - četné stolice, řídké a hlenovité, obsahující i krev
  těžké infekce - ulcerace tlustého střeva

- diagnostika:
  -- průkaz trofozoitů
  -- cysty u člověka vzácně

Kmen: Ciliophora (nálevníci)

Foto Miroslav Förstl a Zuzana Čermáková, In: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

Střevní parazitózy v ČR nejen v roce 2020

Zpráva NRL pro diagnostiku střevních parazitóz

Zuzana Hůzová

Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem, oddělení parazitologie, mykologie a mykobakteriologie Praha, Sokolovská 60, 186 00 Praha 8

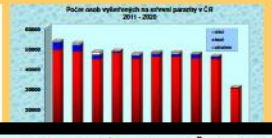

Počet případů střevních helmintů na území ČR 2011-2020
Ascaris lumbricoides

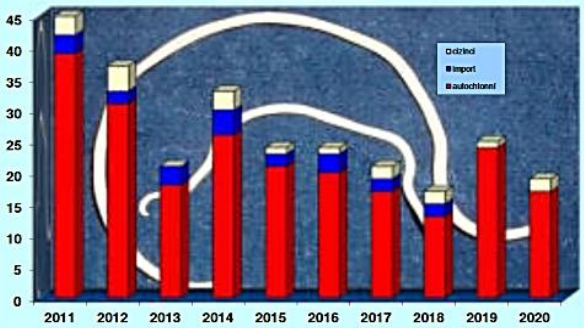

Celkem vyšetřeno 30 307↓ osob. Provedeno 52050↓ výkonů
Z toho je 99 % uváděno jako vyšetření našinců bez cestovatelské anamnézy (vztaženo k roku 2019).

Žebříček nejúspěšnějších helmintů v ČR za rok 2020:

1258↓ - Enterobius vermicularis
19↑ - *Ascaris lumbricoides*
4↓ - Taenia saginata/sp. (1/3)
2↓ - Ancylostoma/Necator
1↓ - Trichuris trichiura
1↓ – Strongyloides stercoralis

Počet případů střevních helmintů na území ČR 2011-2020
Ancylostoma duodenale/Necator americanus

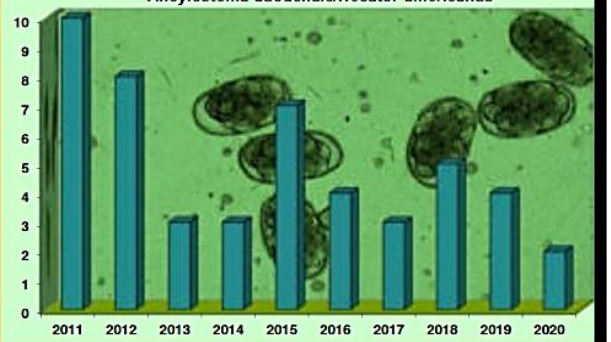

Počet případů střevních helmintů na území ČR 2011-2020
Taenia saginata

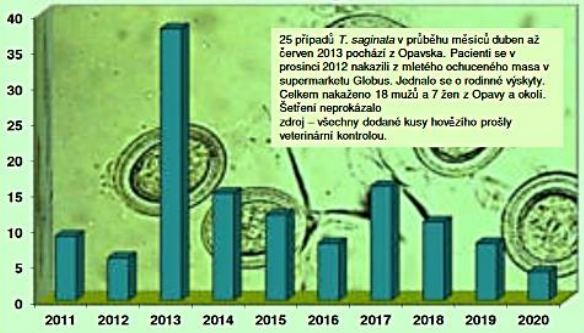

Žebříček nejúspěšnějších parazitických protozoí v ČR za rok 2020:

173↑ - *Dientamoeba fragilis*
58↓ - Endolimax nana
57↓ - Entamoeba coli
52↓ - Giardia intestinalis
29↓ - Entamoeba hist/dispar/ nedourčeno (3/19/7)
6↓ - Cryptosporidium sp.
6↓ - Entamoeba hartmanni
6↑ - Jodamoeba bütstchlii
2↓ - Chilomastix mesnili
2↓ - Cyclospora cayetenensis

V roce 2020 bylo nalezlo a nahlášeno z 55↓ laboratoří ČR celkem 1679↓střevních parazitů, tj. průměrně 30↓ nálezů na jednu laboratoř (v roce 2019 vycházelo 39 nálezů na laboratoř).

Počet případů střevních helmintů na území ČR 2011 - 2020
Enterobius vermicularis

Zdroj: Dr. Zuzana Hůzová, NRL pro diagnostiku střevních parazitóz

PŘÍMÝ PRŮKAZ PATOGENNÍHO AGENS

STOLICE = vyšetření při gastrointestinálních obtížích

- Odběry obden
- **3 vzorky (objem lískový-vlašský ořech):**
  - 1 vzorek čerstvý (do 2 hodin! Při RT, NE DO LEDNICE!)
  - 2 vzorky možno skladovat v lednici (max. 2 dny, nesmí zmrznout)

Standardní parazitologické vyšetření: vzorky nesmí zmrznout!

Objem: „vlašský ořech“

- ✓ uvést datum odběru
- ✓ jméno pacienta
- ✓ cestovatelskou anamnézu - místo pobytu

Zdroj foto: Förstl M. a kol.: Praktický atlas lékařské parazitologie.

PŘÍMÝ PRŮKAZ PATOGENNÍHO AGENS

STOLICE

STANDARDNÍ KOPROLOGICKÉ METODY

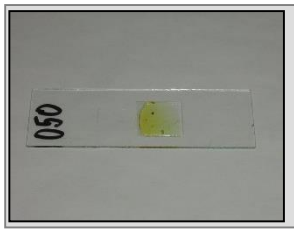

A. nativní preparát
ředíme fyziologickým roztokem

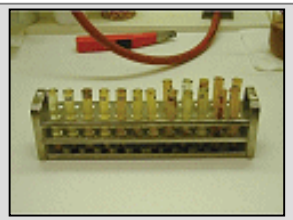

B. Koncentrační metody: flotace a sedimentace

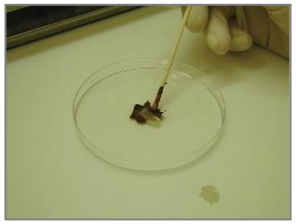

C. Speciální barvící metody

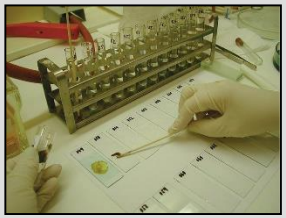

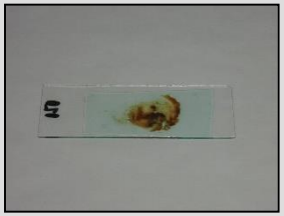

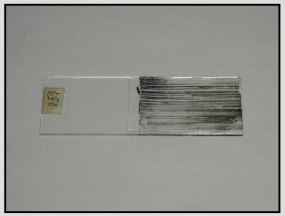

Tampony- výtěr nevhodný!

D. Kultivace

Zdroj foto: Förstl M. a kol.: *Praktický atlas lékařské parazitologie*.

KONCENTRAČNÍ METODY

A) SEDIMENTAČNÍ – cysty klesají ke dnu (vyšetřujeme sediment)
B) FLOTAČNÍ – cysty v koncentrovaném roztoku různých solí se vyplavují ke hladině (vyšetřujeme povrchový film, který může odebírat buď kličkou, nebo pomocí krycího sklíčka, které přiložíme na hladinu)

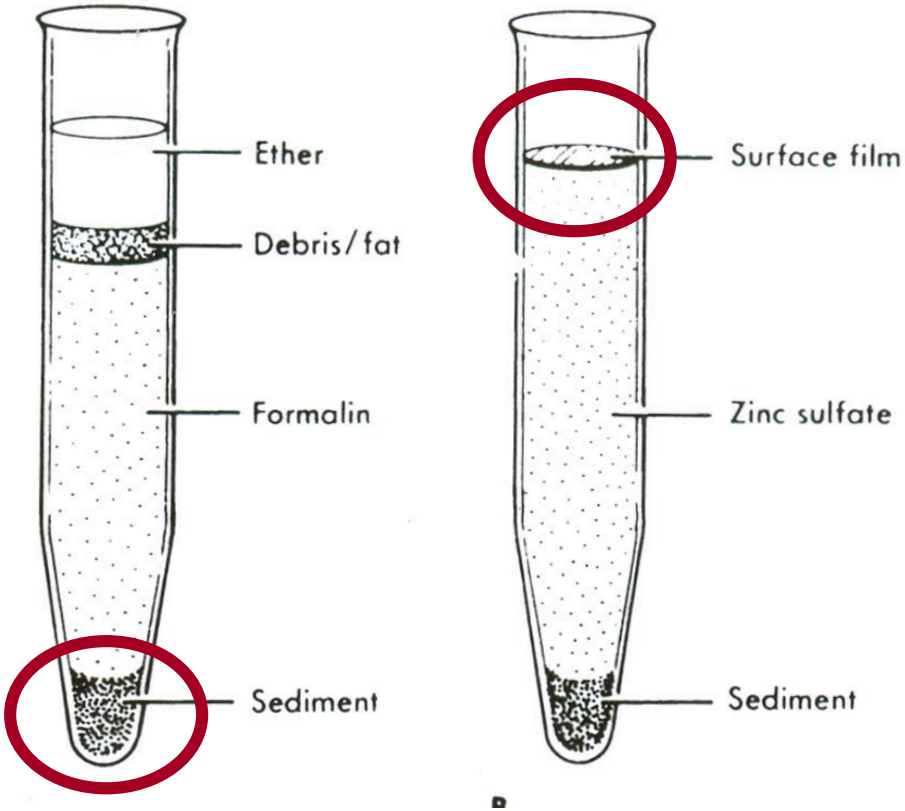

A) Formalin-ether **B)** „Zink sulfát“

Toxoplasma gondii

- onemocnění: **toxoplasmóza**
- výskyt: **kosmopolitní**
- definitivní hostitel: **kočka**

- **přenos na člověka:**
  - **oocystami** kontaminovanou potravou
  - **nedostatečně tepelně zpracovanými masnými** výrobky s tachyzoity
  - **transplacentálně**
  - **transplantací infikovaného orgánu**

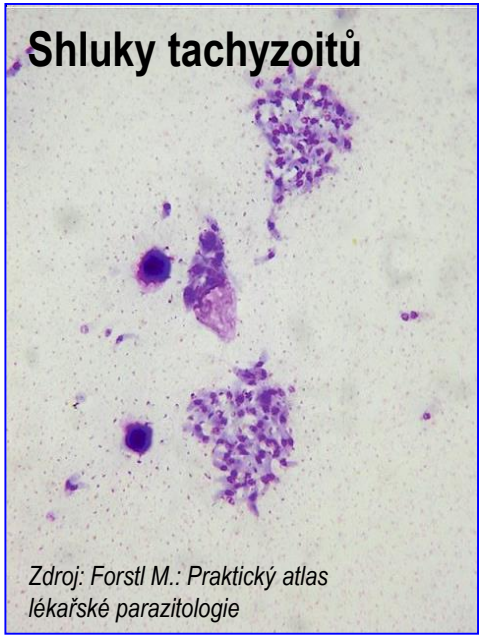

Zdroj: Forstl M.: Praktický atlas lékařské parazitologie

Toxoplasma gondii:
ŽIVOTNÍ CYKLUS

vylučování oocyst do vnějšího prostředí s trusem zvířat; zrání ve vnějším prostředí → sporocysty se sporozoity

Vývoj v člověku:
zralá oocysta se sporozoity
↓
Bradyzoity
↓

Asexuální schizogonie
↓
vznik cyst s tachyzoity ve všech tkáních
hlavně svaly a CNS (včetně oka)

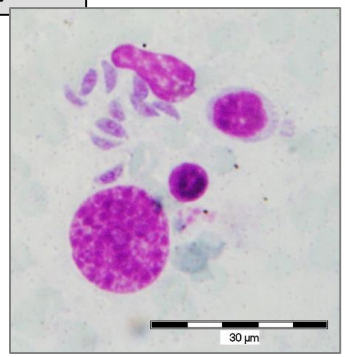

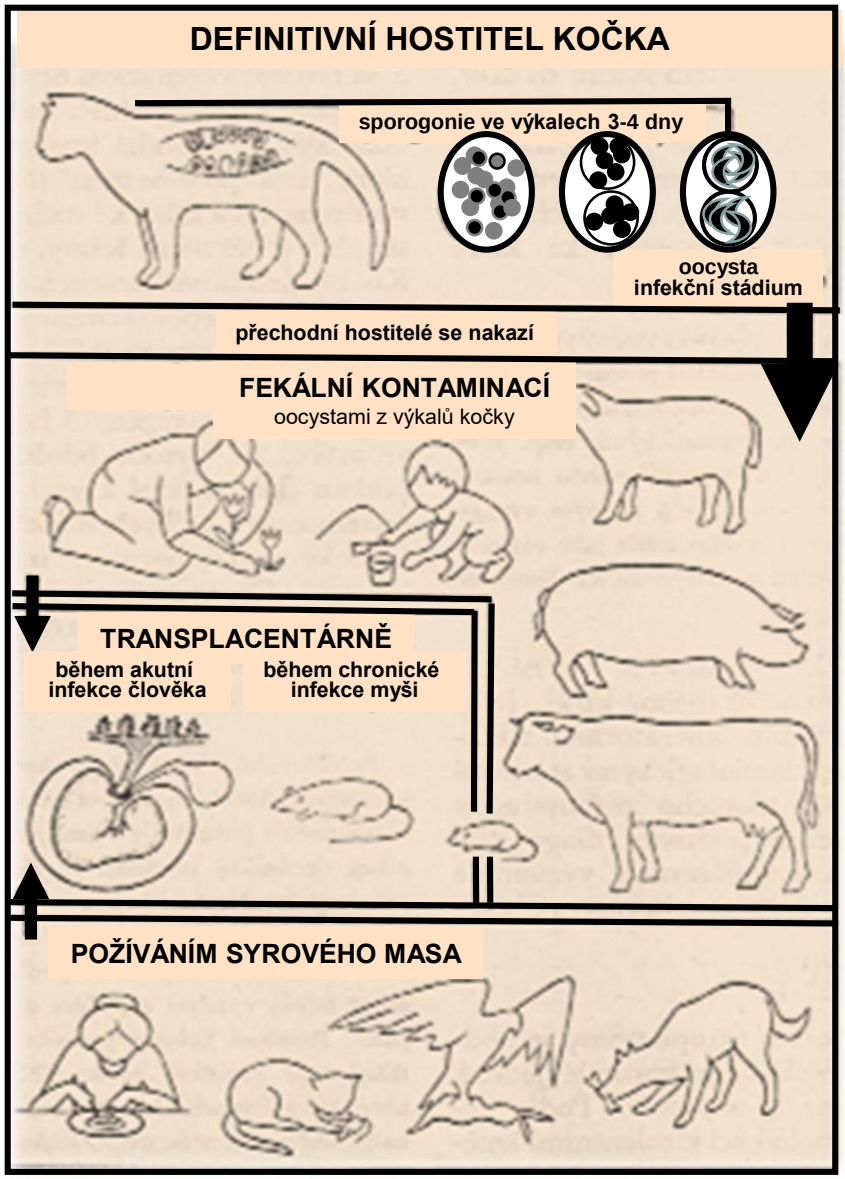

SYMPTOMATIKA

- od mírných příznaků (napodobujících chřipku) až po těžká postižení CNS
- většina infekcí (80-90%) získaných **mimo graviditu**: asymtomatická a benigní

PŘÍZNAKY

- obvykle mírné: zduření mízních uzlin na krku a šíji;
- někdy celková lymphadenitis, **horečka**, bolesti hlavy a svalů, únavnost

INKUBAČNÍ DOBA

- 2 týdny p.i. tkáňovými cystami
- 5-18 dní po infekci oocystami

REAKTIVACE TOXOPLASMÓZY

Při ztrátě imunokompetence či při imunosupresi

→ nejčastěji jako **toxoplasmová encefalitis**

AKUTNÍ TOXOPLASMÓZA

= období krátce po infekci (do 4 měsíců?)

- toxoplasmy přítomny převážně ve stadiu tachyzoitů
- možný přenos z matky na plod
- možný průkaz klinických příznaků
  (zduření lymfatických uzlin atp.)
- období positivity IgM a nízké avidity ?

PŘENOS Z MATKY NA PLOD

- **pouze při infekci ženy v době těhotenství**

  •• žena, která prodělala toxoplasmózu před otěhotněním: protektivní imunita (sérologicky positivní)

  •• těhotenství není toxoplasmózou ohroženo

Infekce získané *in utero*

TRIMESTR	Riziko INFEKCE PLODU	Riziko POŠKOZENÍ PLODU
PRVNÍ	14%	VELKÉ
DRUHÝ	29%	STŘEDNÍ
TŘETÍ	59%	MALÉ

SYMPTOMATIKA A PATOGENEZE

Těžké poškození plodu:

- potrat

- u narozených dětí:
  - hydrocefalus
  - mikroftalmus s chorioretinitis
  - encefalomyelitis

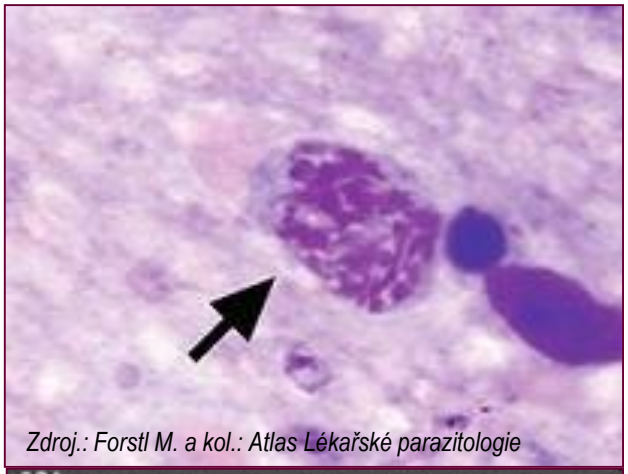

Zdroj.: Forstl M. a kol.: Atlas Lékařské parazitologie

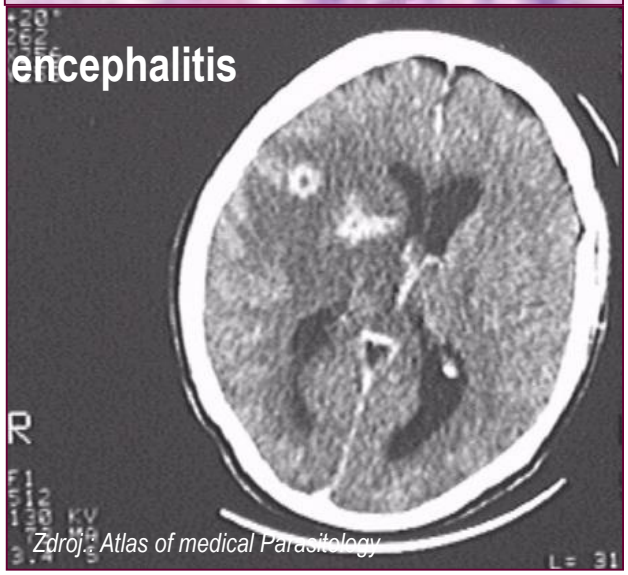

Zdroj.: Atlas of medical Parasitology

Tkáňová cysta v mozku

Nákaza matky ve 3. trimestru: děti obvykle nepoškozené, ale později se může objevit chorioretinitis, mentální retardace

DIAGNOSTIKA

- **detekce specifických protilátek**
  (významné u těhotných žen) – IgG a IgA

- **detekce cirkulujících antigenů** u imunosuprimova-
  ných jedinců

SPECIFICKÉ PROTILÁTKY:

2 - 3 týdny po infekci

Mikrobiologie I.

PROTOZOÁRNÍ INFEKCE

PERKUTÁNNÍ

Plsmodium spp.

- onemocnění: **malárie**
- přenašeč: **komáři rodu *Anopheles***
- endemický výskyt: **103 zemí v tropů a subtropů**
  (viz. http:// www.who.int)

- **Kmen: APICOMPLEXA**
- **Třída: Haematozoea**
- **Čeleď: Plasmodiidae**

apikální komplex = invazivní aparát k průniku do buněk

VÝSKYT MALÁRIE

podmíněn: **1.** výskytem specifických druhů komárů a
2. přírodními podmínkami umožňujícími přenos a vývoj parazitů.

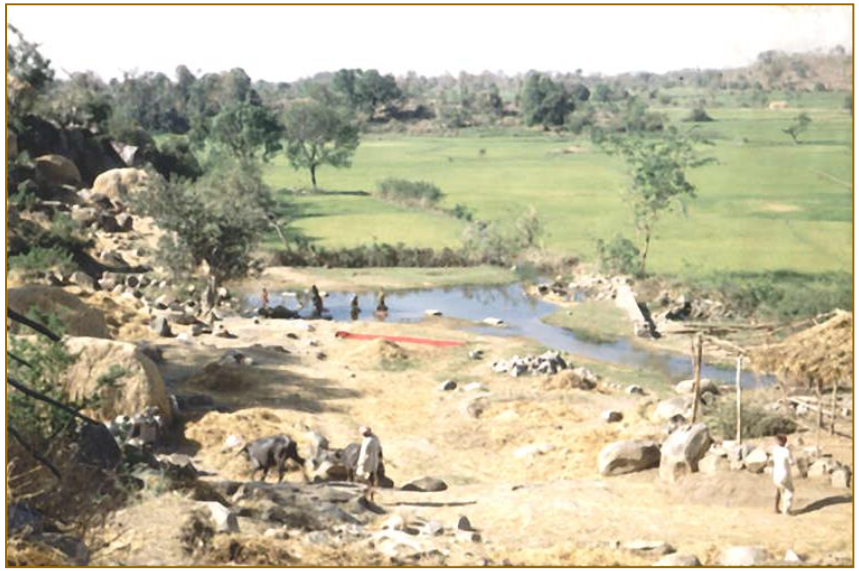

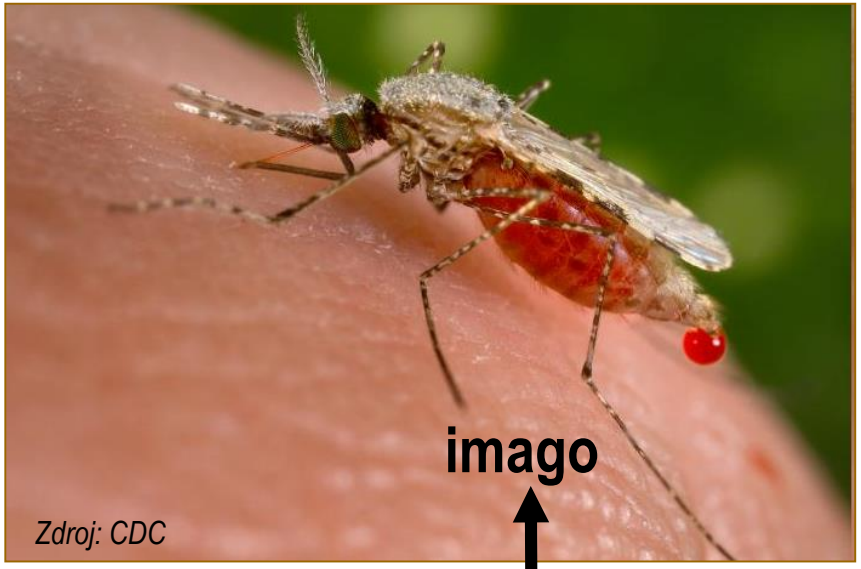

Vajíčko →

larva →

kukla

MALÁRIE: VÝSKYT

~ 35% světové populace ohroženo nákazou

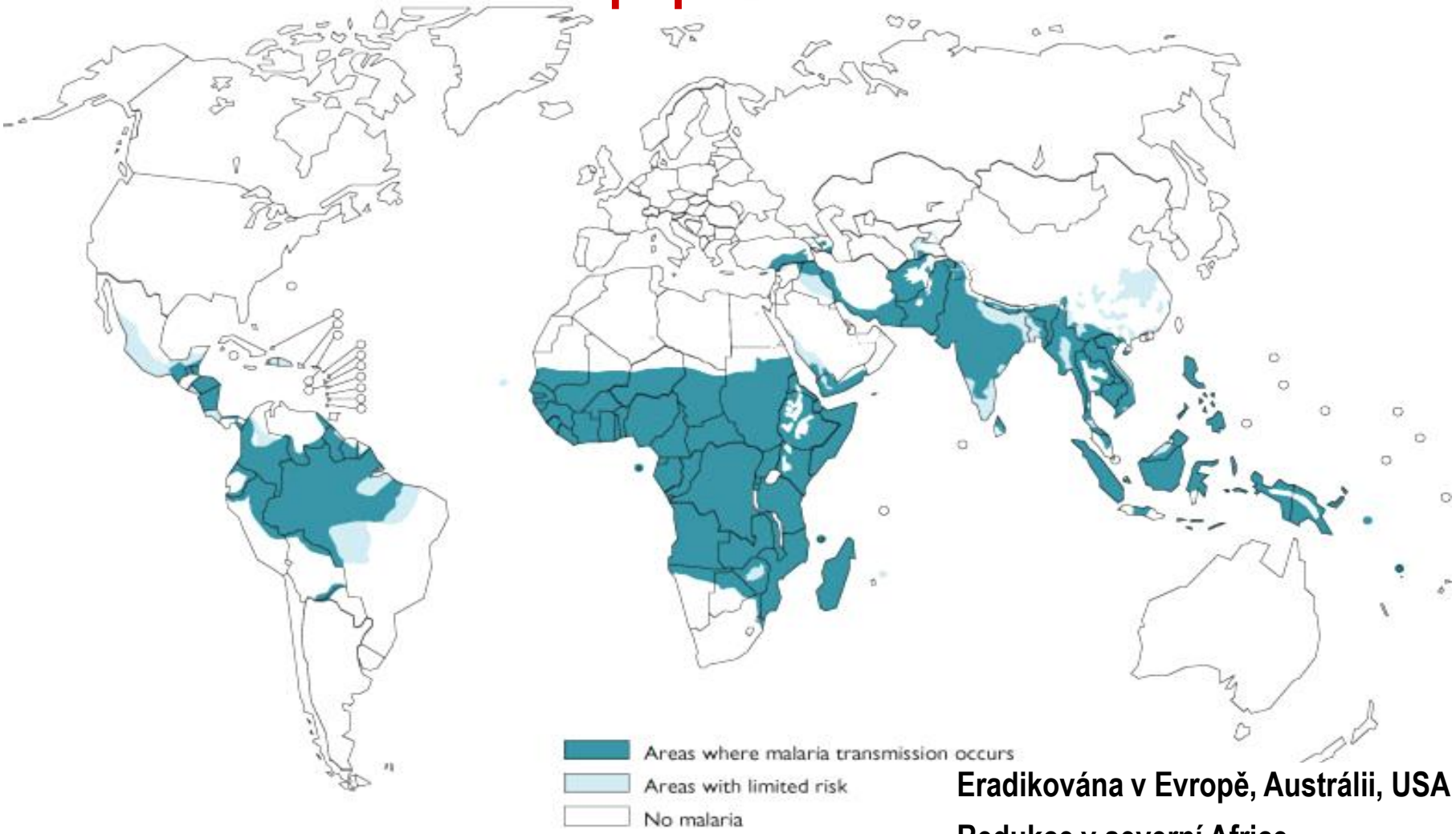

Eradikována v Evropě, Austrálii, USA

Redukce v severní Africe

(eradikace v Tunisku)

Zdroj: WHO, 2003

Plasmodium: SCHÉMA ŽIVOTNÍHO CYKLU

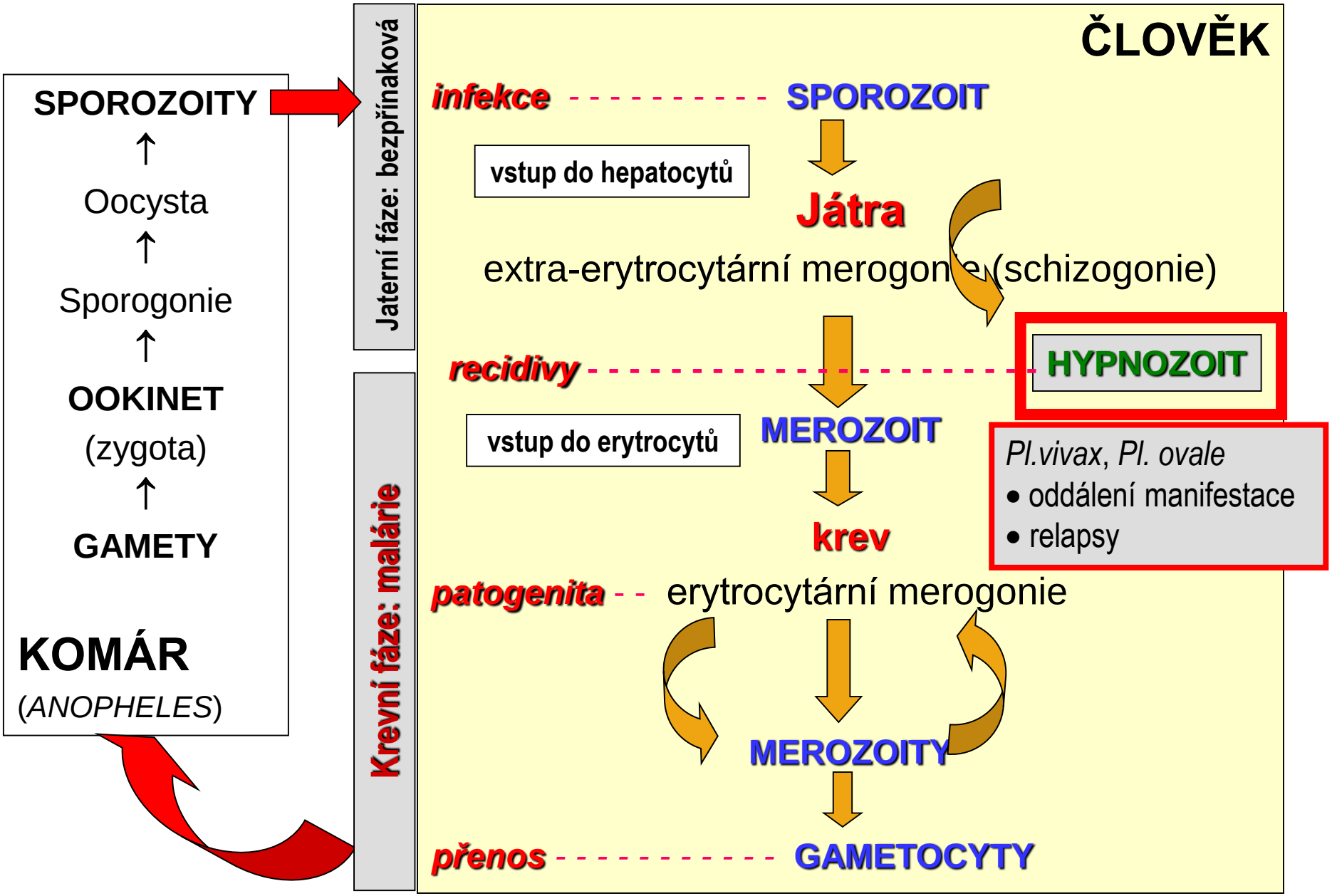

http://www.who.int/tdrold/diseases/malaria/lifecycle.htm

MALÁRIE: PŮVODCI ONEMOCNĚNÍ

Plasmodium falciparum

tropická malárie, maligní

neimunní osoby: akutní
neléčená nákaza fatální

P. vivax **třídenní malárie,** benigní terciána

P. ovale **třídenní malárie,** benigní terciána

(nyní rozděleno do dvou podruhů ***P. ovale curtisi*** a ***P. ovale wallikeri***)

P. malariae **čtyřdenní malárie, kvartána**

P. knowlesi **záchvaty každý den** (kvotidiána)

morfologie v lidských krvinkách podobná *P. malariae*

PŮVODCI MALÁRIE U ČLOVĚKA

P. falciparum

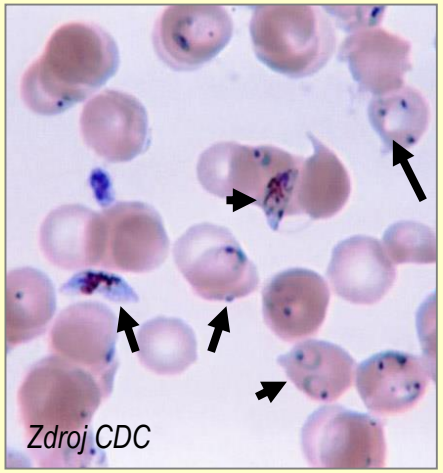

- původce nejzávažnější malárie:

tropická malárie, maligní, (malaria perniciosa)

neimunní osoby: akutní
neléčená nákaza fatální

- tropy a subtropy
- původce za 80% malarických případů
- netvoří hypnozoity

P. vivax

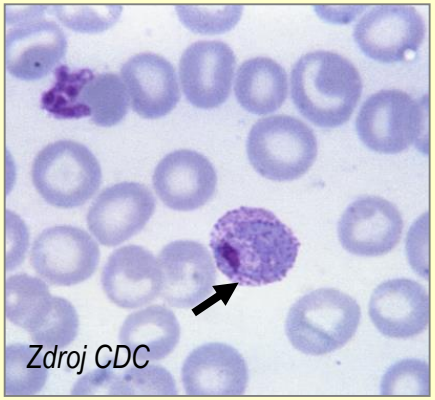

- **třídenní malárie, benigní terciána, (malaria tertiana)**
- tropy, subtropy;
  zejména Asie a Jižní Amerika
- tvoří hypnozoity v játrech → **relapsy**

PŮVODCI MALÁRIE U ČLOVĚKA

P. ovale

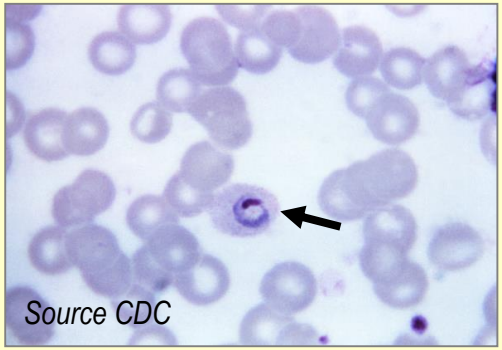

- **třídenní malária (malaria tertiana)**
- tropy a subtropy,

  výskyt:: Afrika - Ghana, Nigerie, Tanzanie, Uganda

  Asie - Vietnam

  Jižní Amerika – severní oblasti
- tvoří hypnozoity v játrech → **relapsy**

P. malariae

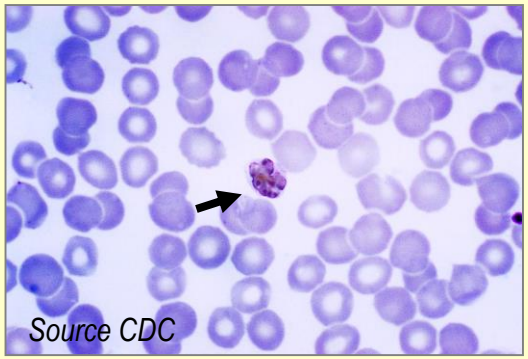

- **čtyřdenní malárie (malaria quartana)**
- tropy a subtropy

  výskyt:

  Afrika: západní a východní pobřeží

  Asie: Malaysie, Indonesie, Sri Lanka

  Střední Amerika – Karbiská oblast
- preferuje starší erytrocyty (při nízké parazitémii - délka života v krvi: >>10 (recrudescence)

PŮVODCI MALÁRIE U ČLOVĚKA

P. knowlesi

- **každodenní malárie, kvotidiana**
- jihovýchodní Asie

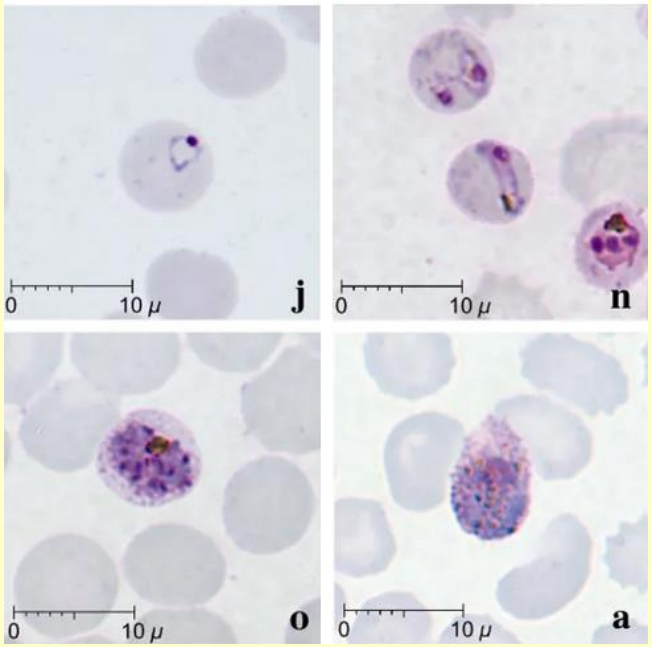

Makak jávský (*Macaca fascicularis*)

Zdroj obrázků: Wikipedia

PATOGENNÍ AGENS

STÁDIA ERYTROCYTÁRNÍ MEROGONIE (SCHIZOGONIE)

= asexuální množení v erytrocytech, které je ukončeno rozpadem erytrocytů a uvolněním infekčních merozoitů, malarického pigmentu (= hemozoin) a toxinů (GPI)

časové rozdíly v průběhu cyklu: synchronizovány

↕

rozdílná periodicita malarických paroxysmů u infekcí člověka různými druhy plasmodií

HEMOZOIN

fagocytován monocyty, inhibuje funkci monocytů → imunosuprese

MALARICKÝ TOXIN (GPI)

toxin: glykosylfofatidylinositol

Falešný signál pro makrofágy ke spuštěné produkce TNF a IL-1

⇓⇓⇓

- TNF-α a IL-1 (endogenní pyrogeny)
  účinek na termoregulační centrum v hypothalamu prostřednictvím prostaglandinu E
- Nadprodukce TNF-α: patologické účinky (hlavní průvodce *P. falciparum*)

Plasmodium falciparum

přichycení infikovaných
erytrocytů k endotelu
postkapilárních venul
↓
odnímání erytrocytu z cirkulace
a únik před zničením
během průchodu slezinou

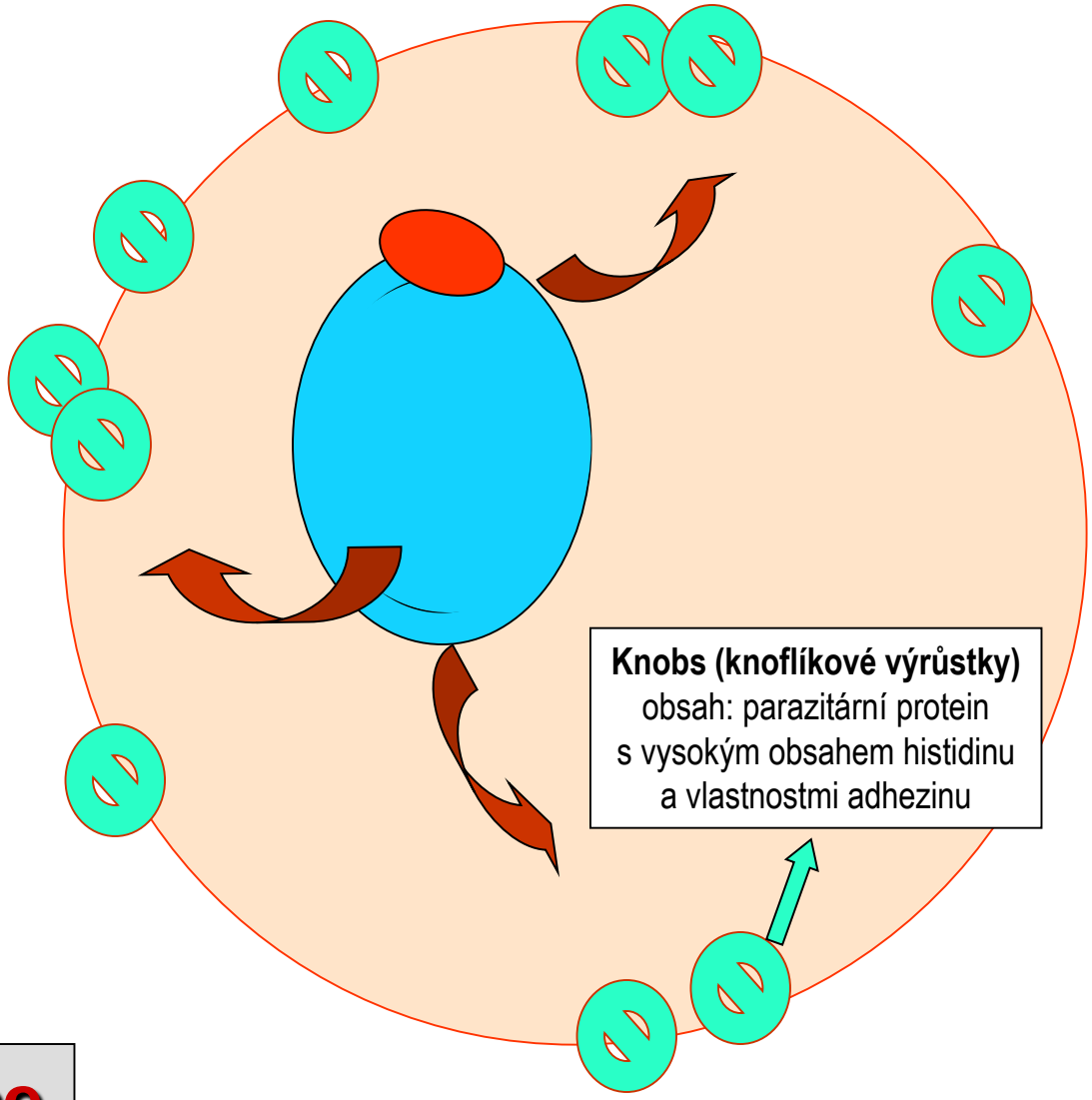

obstrukce cirkulace

Malarický záchvat

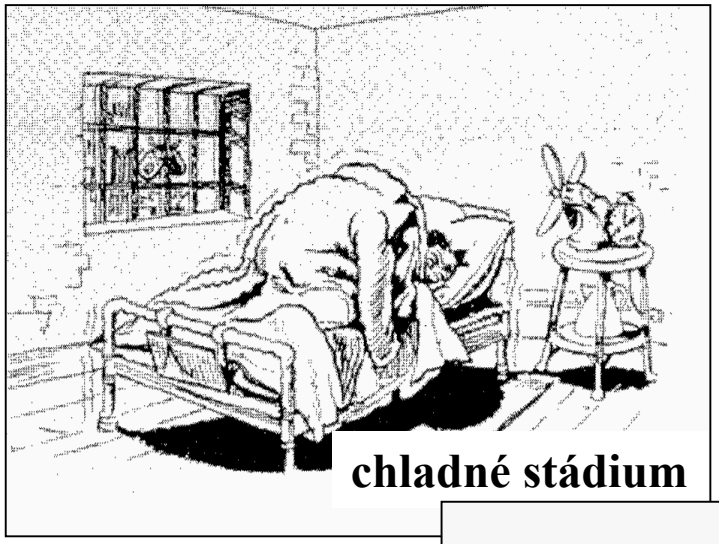

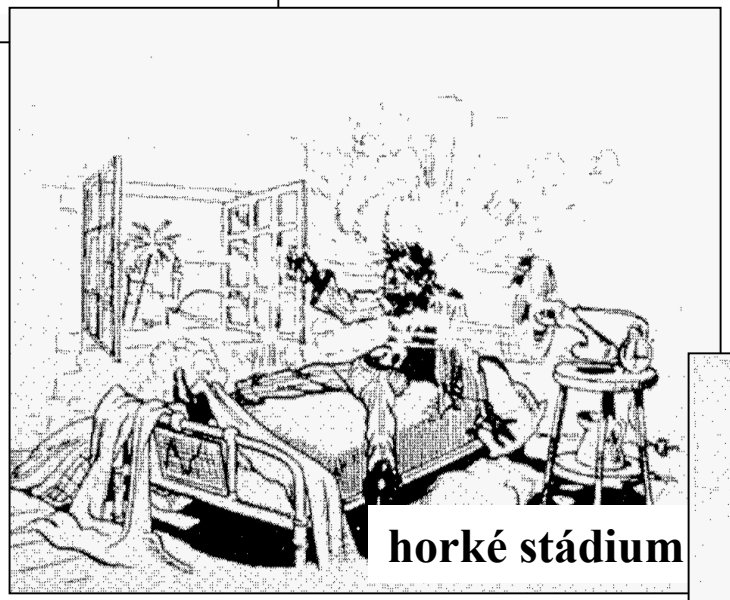

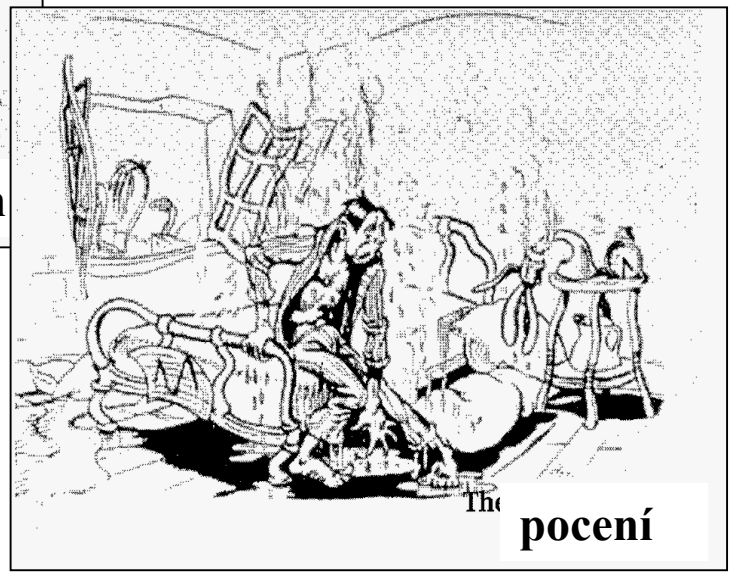

Zdroj: Royal Air Force

DIAGNOSTIKA

Nezbytné zjistit: ANAMESTICKÉ ÚDAJE

- **Kde** pacient pobýval
- **Jak dlouho** (od kdy do kdy)
- **Profylaxe**: **zda ji pacient bral**
  pokud ano, jakou
  kdy jí vzal naposled

Materiál: **periferní krev**

Odběr: **kdykoliv** (i mimo malarický záchvat)

Metoda: krevní nátěr „tlustá kapka“ a tenký nátěr

Tlustá kapka:
pouze barvení Giemsa

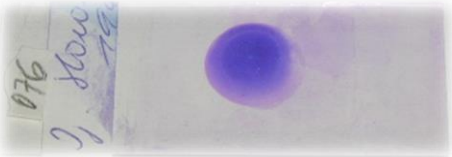

Tenký nátěr:
fixace methanolem
+ barvení Giemsa

TLUSTÁ KAPKA

TENKÝ NÁTĚR

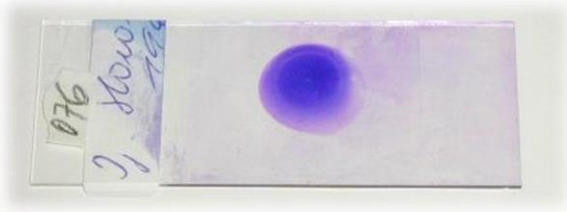

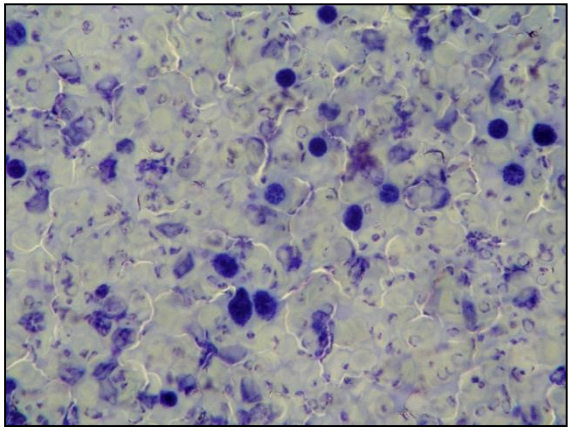

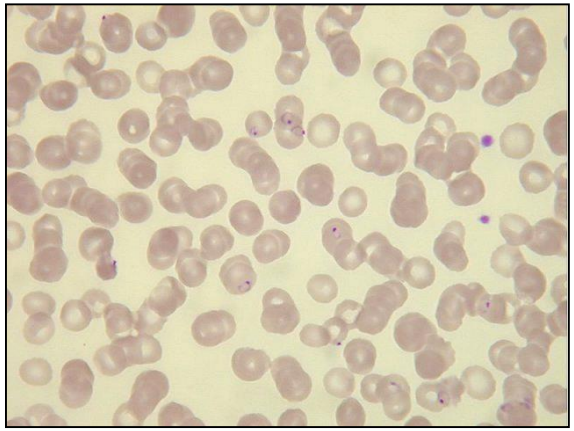

lyse krvinek → rychlé orientační vyšetření

druh *Plasmodia* + parazitémie

<u>Parazitémie</u> (počet infikovaných erytrocytů):
význam pro péči o pacienta (sledování účinnosti terapie)

Význam pro:
- výběr léku (rezistence)
- rozhodnutí o antirelapsové léčbě (terciána)

DIAGNOSTIKA

DETEKCE SOUČASNÉ INFEKCE

- **Mikroskopické vyšetření**
- **Přímá imunofluorescence**
- **Antigenémie (pouze *P. falciparum*) - RIA, dot ELISA**
- **Molekulární próby (PCR)**
- **Imunochromatografické metody (ParaSight, *BectonDickinson*)**

DETEKCE SOUČASNÉ NEBO PROBĚHLÉ INFEKCE (KROMĚ RANNÝCH FÁZÍ)

- Detekce protilátek nepřímá fluorescenční reakce,ELISA

!!! <u>přítomnost protilátek</u> může nebo <u>nemusí</u> mít <u>vztah k parazitémii</u> !!!

při pozitivní serologické reakcia negativní parazitémii není možné rozlišit zda se jedná o současnou nebo proběhlou infekci

TERAPIE

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPĚCH LÉČBY

- včasná diagnostika
- informace zda-li jde o primoinfekci či opakované onemocnění
- klinická závažnost
- stupeň parazitémie

nutné podání vhodného antimalarika

LABORATORNÍ VÝSLEDKY:

pokles parazitémie do 48 hodin od začátku léčby (minimálně o 1 řád)

KLINIKA:

nedojde-li mezi po 3. dnu léčby ke zlepšení stavu

↓

nesprávně zvolené antimalarikum

komplice

TERAPIE

HOSPITALIZACE

- primoinfekce tropickou malárií
- špatný celkový stav, zvracení
- mozkové příznaky (porucha vědomí, křeče)
- doprovodné nemoci (diabetes, splenektomie)
- parazitémie ≥≥ 5%
- dítě do 6 let věku
- těhotná žena
- osamělá osoba

AMBULANTNÍ LÉČBA

- nekomplikovaná primoinfekce a relapsy terciány
- tropická malárie u semi-imunní osoby

PROFYLAXE

- **MEDIKAMENTÓZNÍ**

  chemoprofylaxe (informace viz. **www.who.int**)

  nutné respektovat: cíl
  trvání a charakter pobytu
  zdravotní stav

NEZABRÁNÍ NÁKAZE, ZMÍRŇUJE PRŮBĚH,
STRATEGIE VÝBĚRU LÉKU

- **EXPOZIČNÍ**

  fyzikální a chemické prostředky bránící přisátí komára

  repelenty (Autan), instekticidy, moskytiéry

Pokud v místě cestovatelova pobytu není dostupná lékařská péče, měl by mít s sebou lék pro tzv. nouzovou či pohotovostní léčbu. Lék užije tehdy, má-li vážné podezření, že onemocněl malárií.

AFRICKÉ TRYPANOSOMY

- onemocnění: **africká trypanosomóza**

- původci: ***T. brucei gambiense***

  západoafrická spavá nemoc, spavá nemoc chronická

  zdroj: nemocný člověk

  chronický průběh (1-6 let)

  T. brucei rhodesiense

  východoafrická spavá nemoc, spavá nemoc akutní

  zdroj: rezervoárová zvířata

  akutní průběh (2-4 měsíce)

- přenašeč: **moucha tse tse** (*Glossina sp.*)

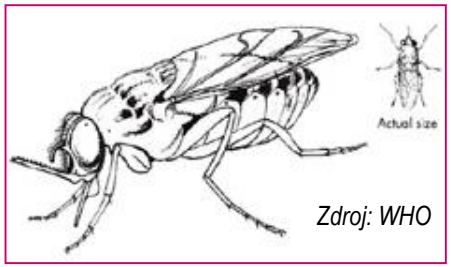

Zdroj: WHO

Zdroj: CDC/Dr. Myron G. Schultz

VÝSKYT

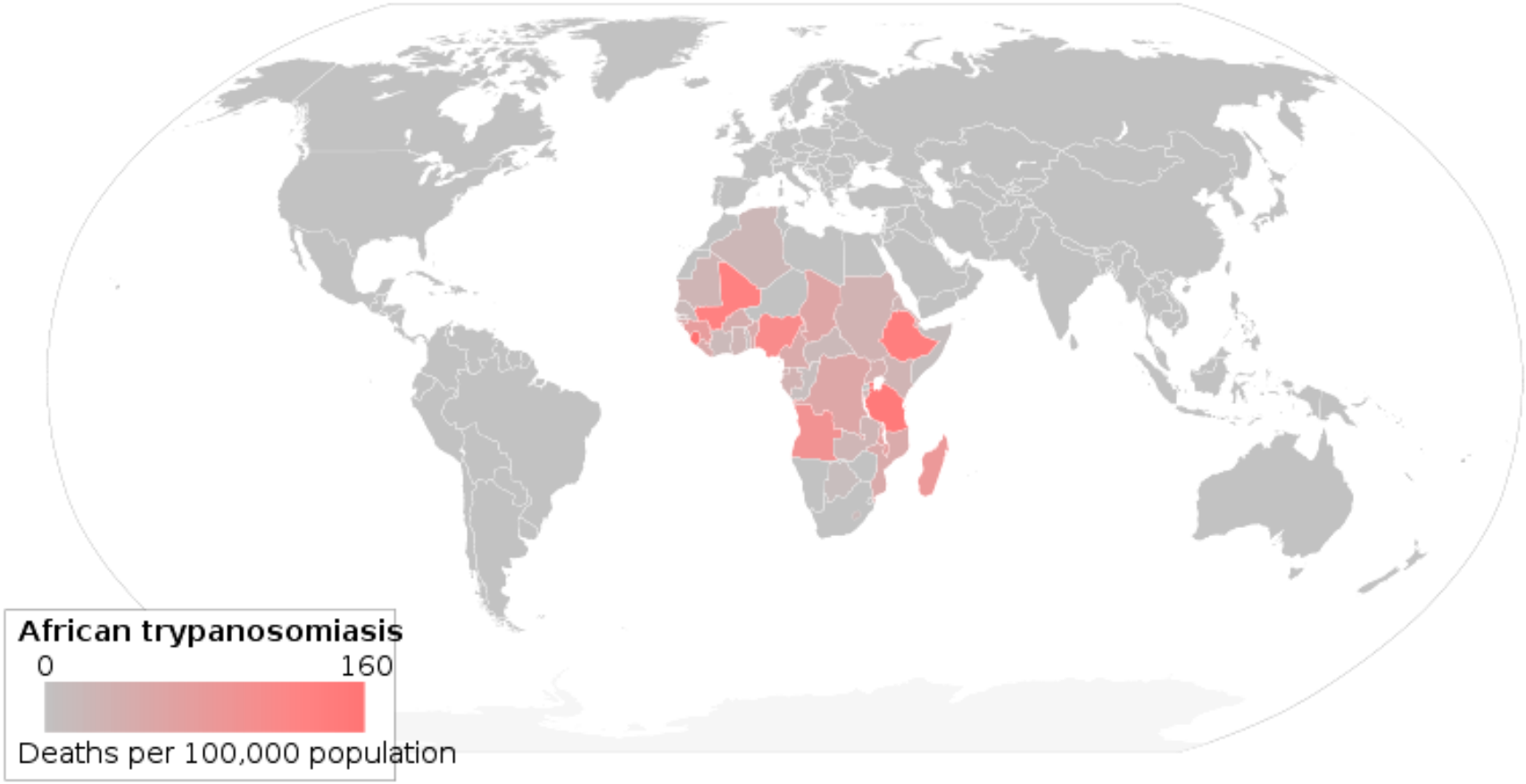

Zdroj: Richard Wheeler, Wikipedia Commons

ŽIVOTNÍ CYKLUS

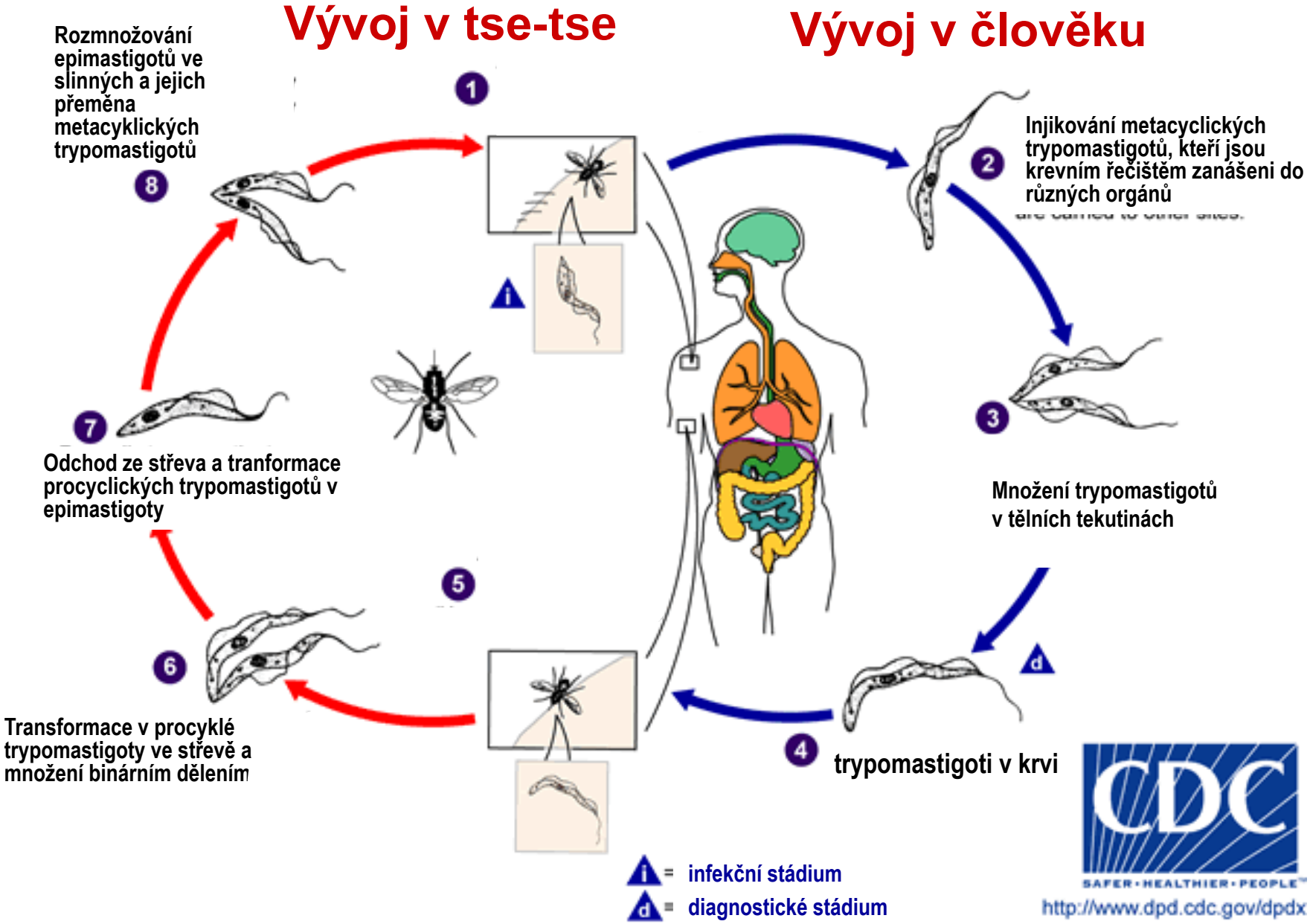

http://www.who.int/tdrold/media/multimedia/lifecycle.htm

KLINICKÉ PROJEVY INFEKCE

1. KOŽNÍ FÁZE

místo sání tse-tse → **trypanosomový chancre** (5-15 dnů p.i.)
ohraničený vřed (teplý, citlivý až bolestivý);
lokální zvětšení lymfatických uzlin
↓
hyperpigmentovaná/depigmentovaná jizva
(2-3 týdny p.i.)

www.earlham.edu/.../trypanosomiasispathology.htm

KLINICKÉ PROJEVY INFEKCE

2. HEMOLYMFATICKÁ INFEKCE (časné stádium spavé nemoci)

šíření trypanosom do lymfatického a krevního oběhu

- lymfadenopatie, zduření cervikálních uzlin (Winterbottomův s.)
- nepravidelné horečky, bolesti hlavy a kloubů, malátnost, anémie

3. MENIGOENCEFALITICKÁ FÁZE (pozdní stádium spavé nemoci)

průnik do **plexus chorioides a CNS**

- bolesti hlavy, poruchy spánku, psychické změny, kachektizace, koma

V nakaženém člověku stále nové populační vlny parazita se **změněnou antigenní strukturou**

↓

makroglobulinémie a poruchy imunitního systému

(vznik autoimunitních komplexů a imunosuprese)

Winterbottomův syndrom

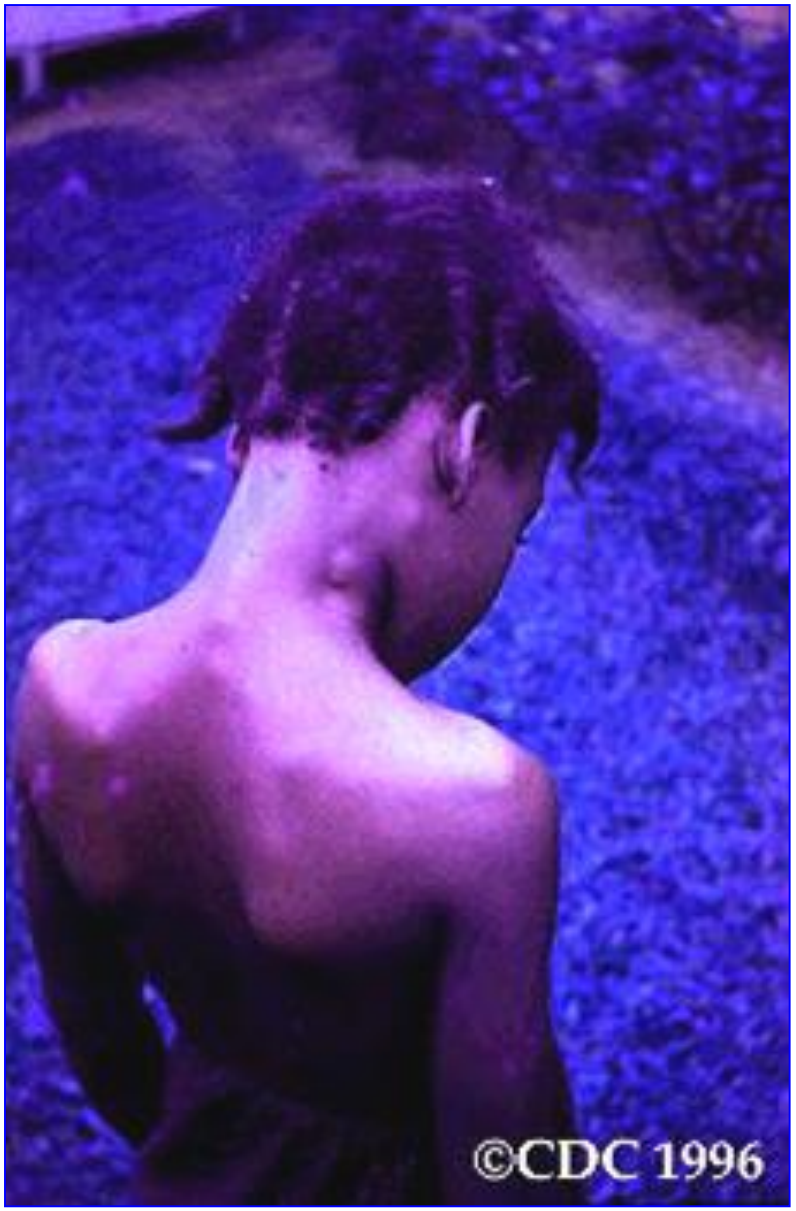

Pozdní stádium spavé nemoci

Trypanosoma cruzi

- onemocnění: **americká trypanosomóza, Chagasova choroba**

- přenašeč: **ploštice čeledi *Reduviidae*** (*Triatoma, Rhodnius*)

  vetření infekčních stádií ve výkalech ploštic dokožní oděrky nebo oční spojivky

- rezerovár: savci, ptáci

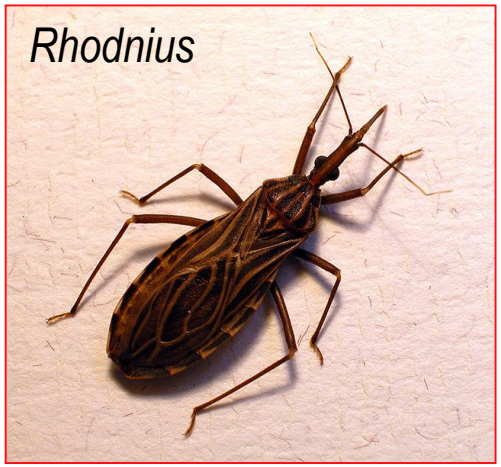

Autor: Dr. Erwin Huebner, University of Manitoba, Winnipeg, Canada

Zdroj: CDC

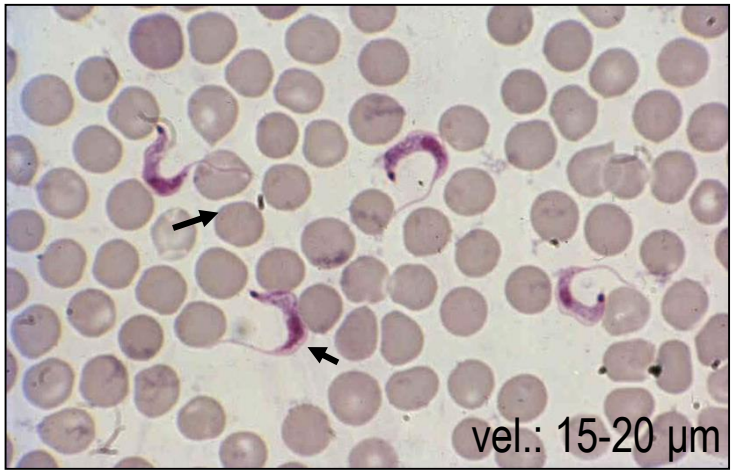

Výskyt Chagasovy choroby

Zdroj: Wikimedia Commons

ŽIVOTNÍ CYKLUS

http://www.who.int/tdrold/media/multimedia/lifecycle.htm

Author:TDR/Wellcome Trust, Zdroj: WHO

KLINICKÉ PROJEVY INFEKCE

PRŮNIK KŮŽÍ

místo sání infikované ploštice → drobný zánětlivý infiltrát

vyvýšená načervenalá papula průměru 1-3 cm

PRŮNIK OČNÍ SPOJIVKOU

jednostranný zánět spojivky a zduření očních víček (Romaňův syndrom)

↓↓↓

Zdroj: WHO

AKUTNÍ FÁZE

akutní horečnaté onemocnění (odeznění za 1-2 měsíce)

inkubační doba: 2 – 3 týdny

závažné komplikace: myokarditis, meningoencefalitis

↓↓↓

CHRONICKÁ FÁZE

řada let po primoinfekci (10-20 let)

projevy: nejčastěji hypetrofická kardiomyopatie nebo enteromegalie (mesoesofagus, megakolon)

Romaňův syndrom

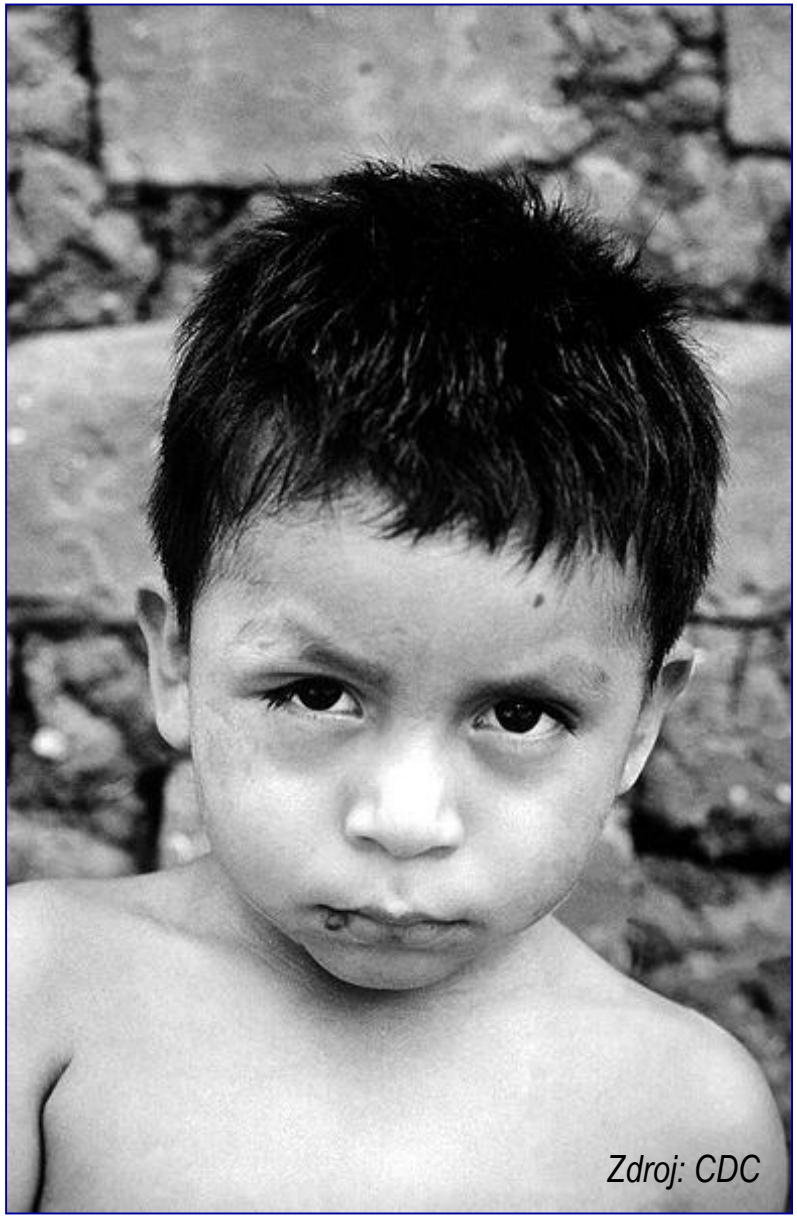

Megaoesophagus

DIAGNOSTIKA

AFRICKÁ TRYPANOSOMÓZA

- **mikroskopický nález prvoků**
  materiál: punktát mízních uzlin, krev, mozkomíšní mok
- **sérologie**

AMERICKÁ TRYPANOSOMÓZA

akutní fáze: mikroskopický nález prvoků v krvi
↓
- **sérologie, molekulárně biologické metody**
- **kultivace** (materiál: krev, punktát mízních uzlin nebo sterna)

- **xenodiagnostika** (nasátí ploštice na vyšetřované osobě a průkaz pomnožených stádií parazita)

Leishmania spp.

- onemocnění: **kožní, viscerální či mukokutánní leishmanióza**
- výskyt: teplé oblasti mírného pásma, subtropy, tropy
- přenos: inokulativní při sání nakažených flebotomů

ŽIVOTNÍ CYKLUS

VEKTOR: **promastigotní stádia**

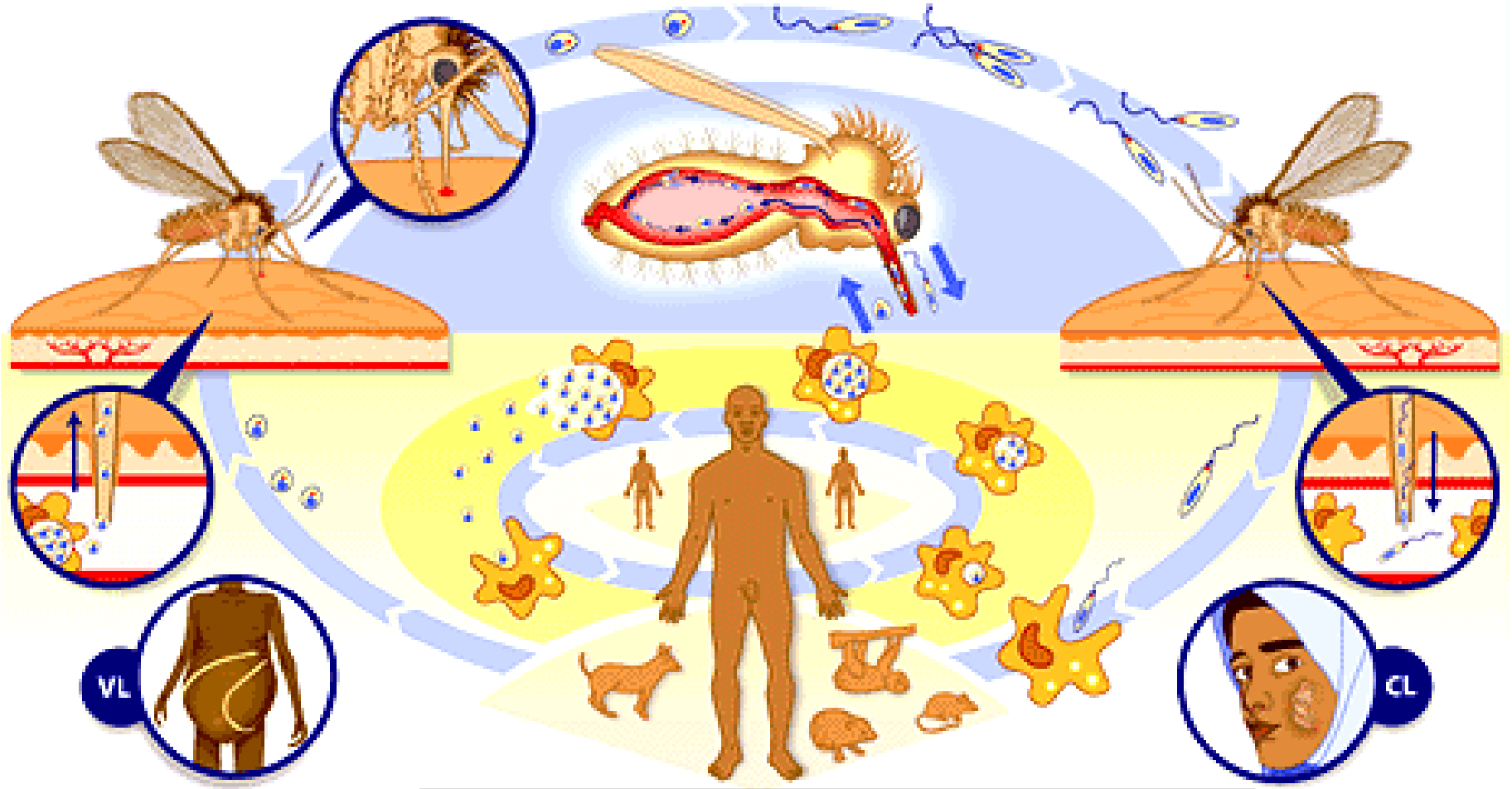

ČLOVĚK, ZVÍŘE: **amastigotní stádia**

http://www.who.int/tdrold/diseases/leish/lifecycle.htm

Zdroj: TDR/WELLCOME TRUST

VEKTOR

Starý svět: *Phlebotomus*

Zdroj: CDC Public Health Image Library

Nový svět: *Lutzomyia*

Autor: Ray Wilson, Liverpool School of Tropical Medicine

- krevsající samičky
  - drobný dvoukřídlý hmyz (**moskytiéry neúčinné**)
  - aktivní podvečer a v noci
  - špatní letci, **létají tiše a při zemi**

REZERVOÁR

Leismaniózy

- **většinou ZOONÓZY** (cca. 100 zvířecích druhů)
- **méně často ANTHROPONÓZY** (např. viscerální způsobená *L.donovani*)

např. psi

Zdroj: http://www.vet.uga.edu, Noah's Arkive, University of Georgia.

hlodavci

Zdroj: www.moscowzoo.ru/galeng/asp

LEISHMANIÓZY

Tradiční rozdělení

KOŽNÍ

L.major
L.tropica a jiné druhy a komplexy druhů
L.mexicana

MUKOKUTÁNNÍ

L. braziliensis

VISCERÁLNÍ

L.donovani (kala azar)
L. infantum (dětská viscerální leishmanióza)

Souvislost klinických forem s určitými druhy parazitů **není absolutní**

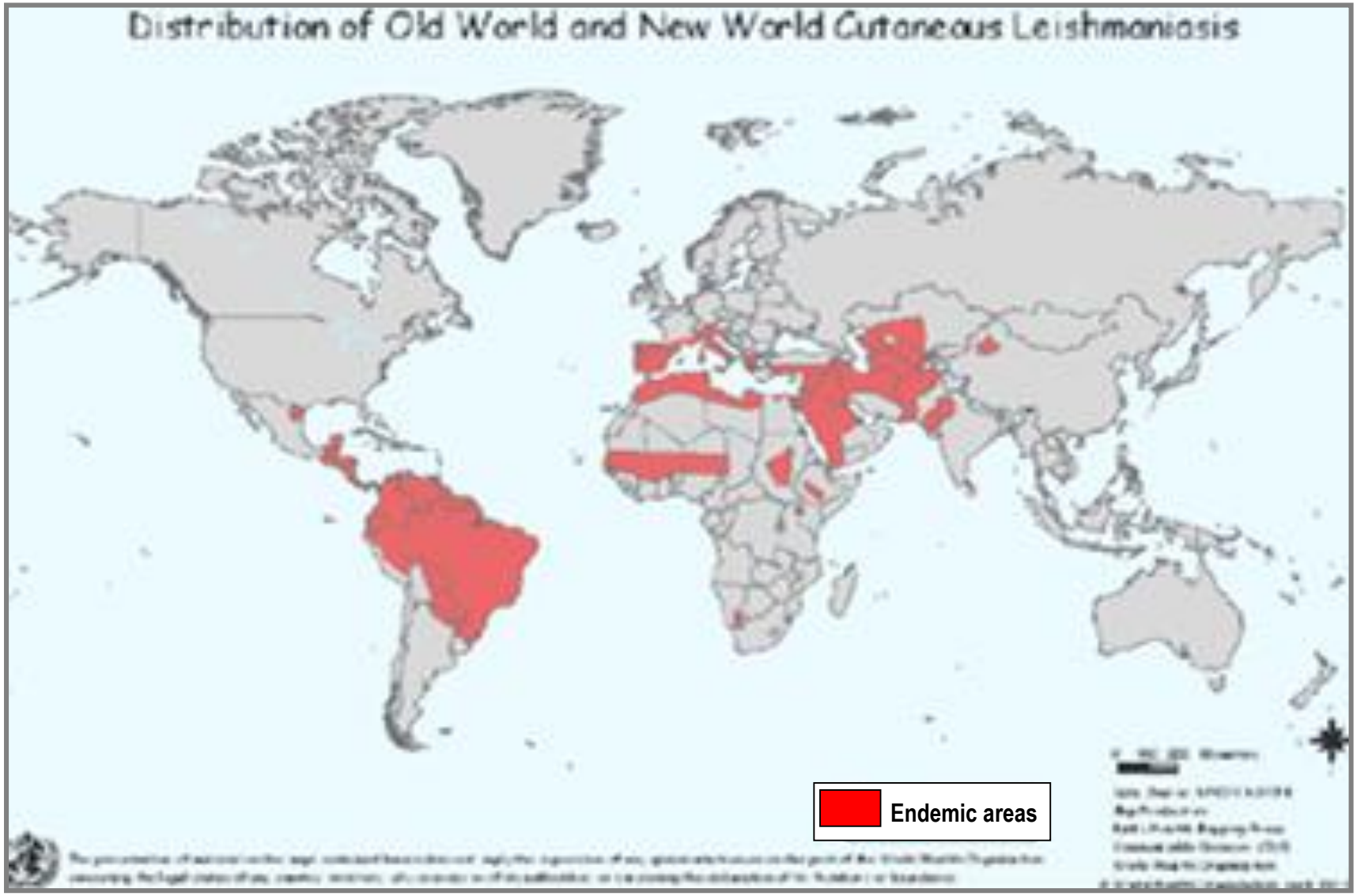

Zdroj: *WHO/CSR/EDC-UNAIDS* ***Map production:*** *Public Health Mapping Group Communicable Diseases (CDS) World Health Organization, October 2003*

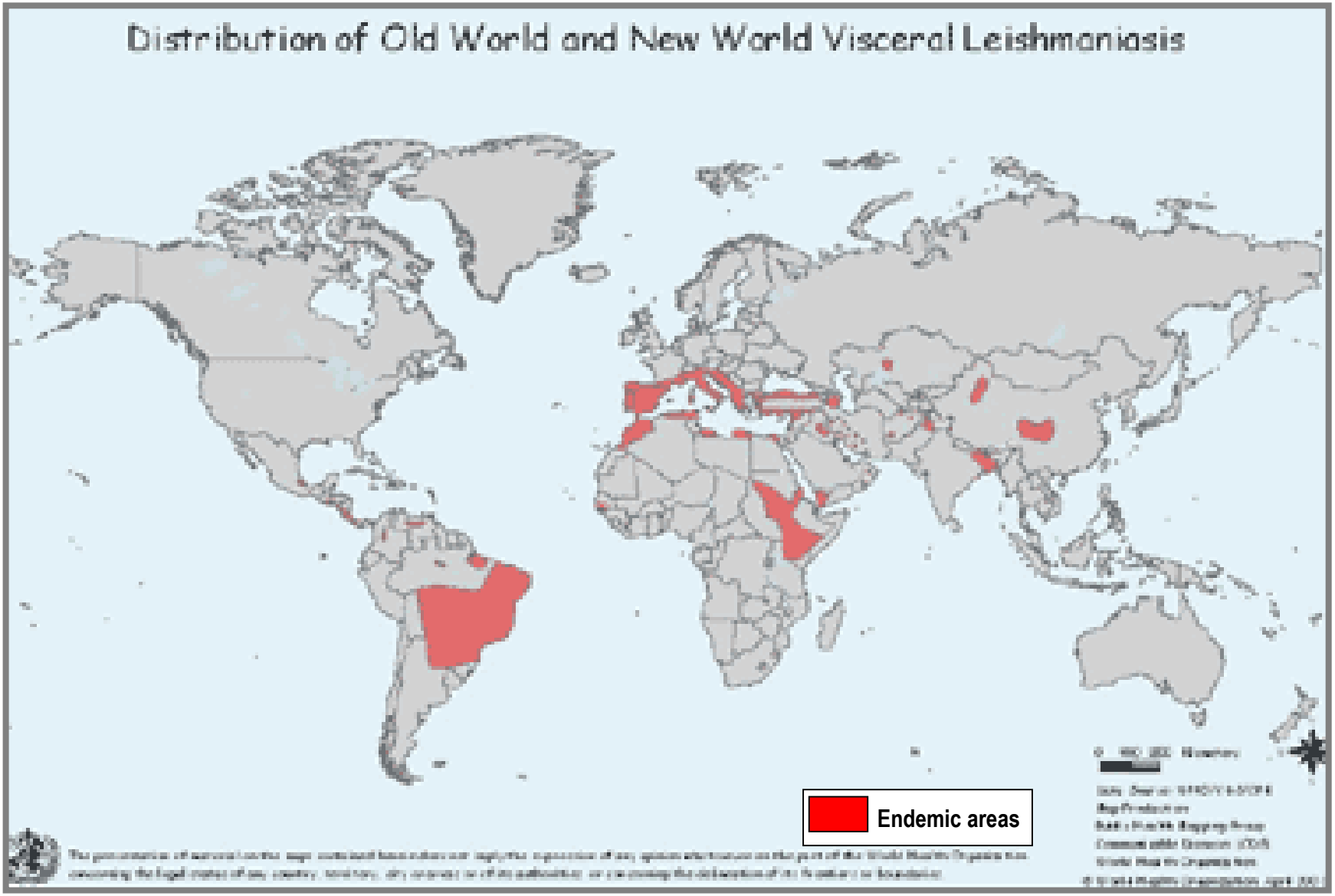

Zdroj: *WHO/CSR/EDC-UNAIDS* ***Map production:*** *Public Health Mapping Group Communicable Diseases (CDS) World Health Organization, October 2003*

LEISHMANIÓZA

výskyt:	88 zemí
prevalence:	12 miliónů osob
incidence:	1,5-2 miliony/rok

Kožní leishmanióza:	1-1,5 miliónů
Viscerální leishmanióza:	0,5 miliónů

Kožní > 90%:	**6 zemí**	- Irán, Afganistán, Saudská Arábie, Sýrie, Brazílie, Peru
Viscerální > 90%:	4 země	- Bangladeš, Indie, Sudán, Brazílie

KOŽNÍ LEISHMANIÓZA

KŮŽE: **lokalizovaná kožní leishmanióza**
recidivující kožní leishmanióza
difúzní kožní leishmanióza

SLIZNICE: **mukokutánní leishmanióza**

Leishmania donovani	***Leishmania infantum*** ***L. chagasi***	***Leishmania* spp.**
viscerální leishmanióza (indická kala-azar) antroponóza	středomořská viscerální leishmanióza zoonóza	kožní leishmaniózy zoonózy

Leishmanióza: KLINICKÉ PROJEVY

KŮŽE - v místě, kde sál infikovaný flebotomus

lokální kožní zánět
(vřed)

pouze kožní forma
není tendence k šíření parazita

rozsev do nasofaryngeálních sliznic
kožně slizniční forma

KUTÁNNÍ LEISHMANIÓZA

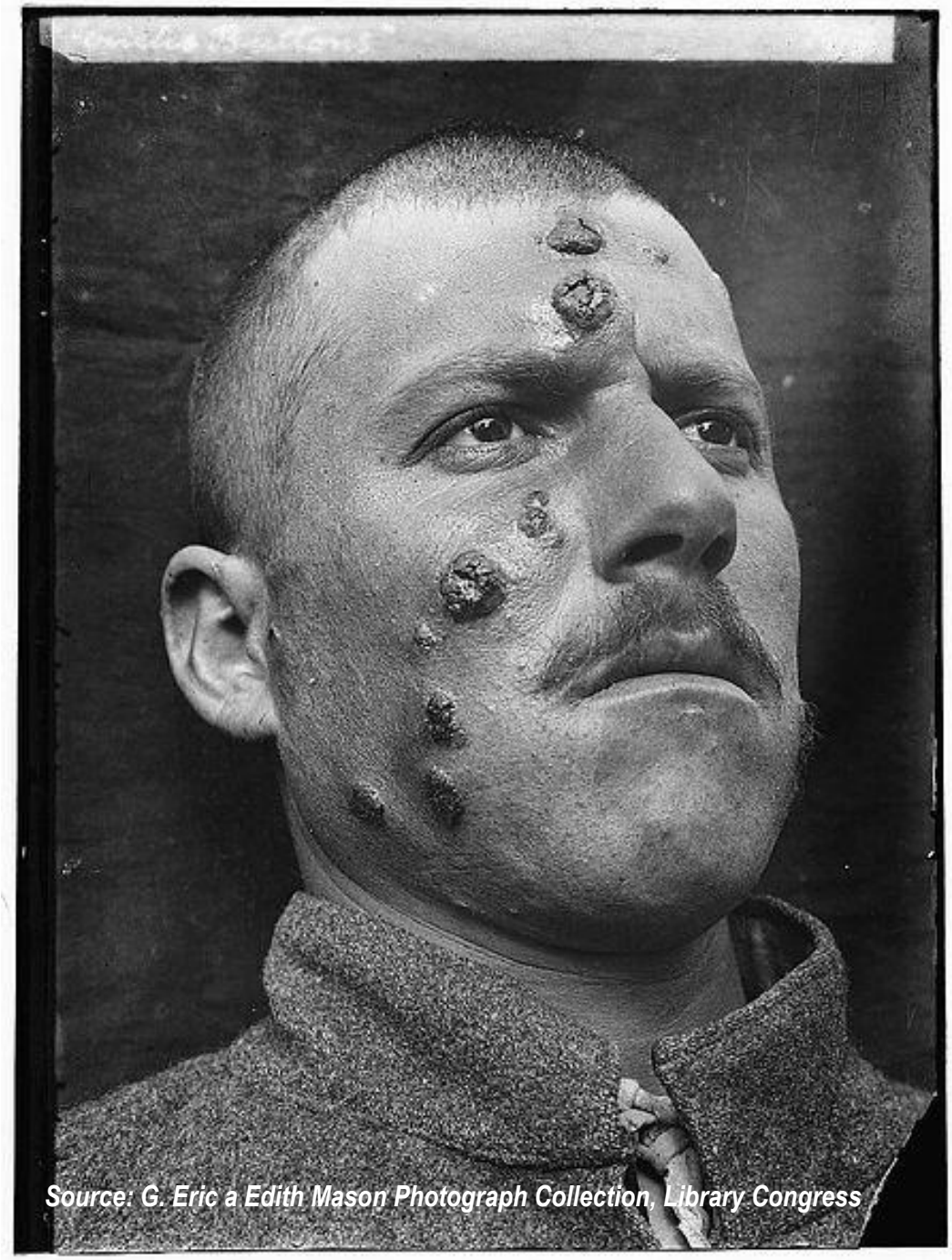

LOKALIZOVANÁ KOŽNÍ LEISHMANIÓZA

- Původci: ***Leishmania major***
  L. tropica
  L.mexicana

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Autor: Dr. Gustavo A. Gini

- inkubační doba: 1-12 týdnů
- papula → uzlík → ulcerace
- chronický, nebolestivý vřed
- jeden i více vředů

- lokalizace: končetiny, trup, obličej

- **spontánně se hojí jizvou (měsíce)**
- **kůže: hodně parazitů**

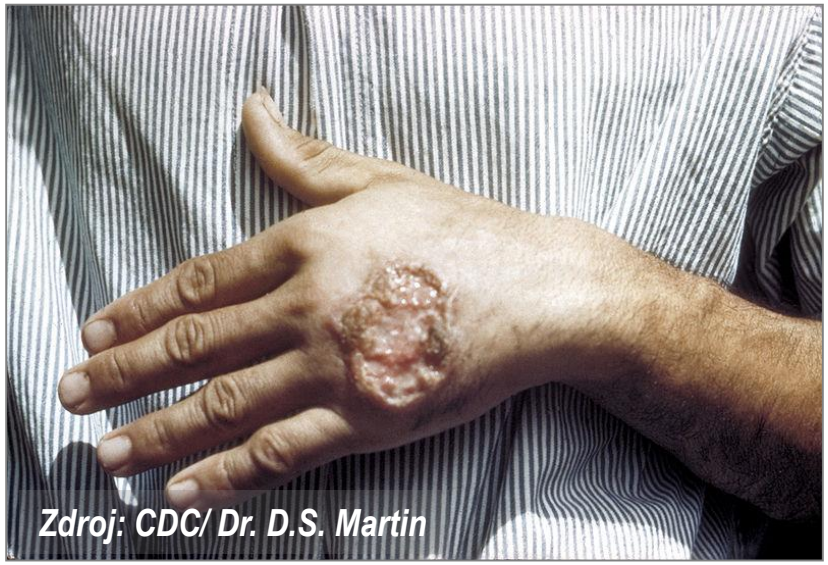
Zdroj: CDC/ Dr. D.S. Martin

MUKOKUTÁNNÍ LEISHMANIÓZA

Původci: ***Leishmania braziliensis*** (Jižní Amerika)
L. donovani (Sudan)

únik infikovaných makrofágů z kůže do sliznic

- kožní fáze s různým průběhem (hojící se i nehojící se vředy)
- rozsev infikovaných makrofágů do sliznic dutiny ústní a nosu (plíživé množení bez nápadných symptomů)
- náhlá destrukce sliznic a chrupavky (autoimunní proces?)

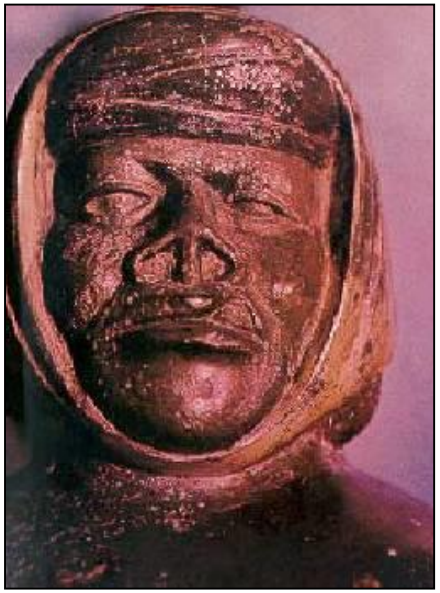

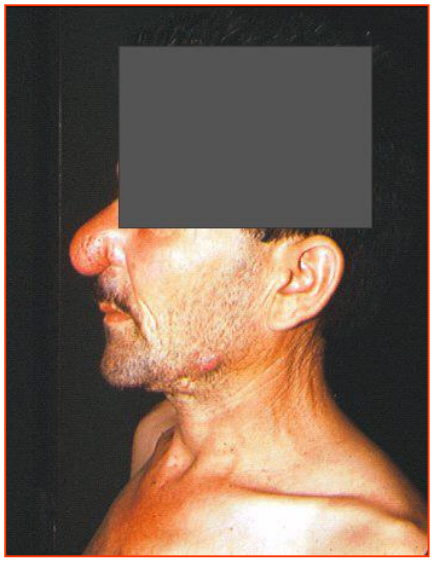

Zdroj obrázků: Atlas of Medical Parasitology, Courtesy of Emeritus Professor Wallace Peters

Leishmaniózy: LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA

speciální techniky

+

anamnestické údaje

(typ onemocnění + geografická oblast)

!!! přímý průkaz parazitů !!!

- mikroskopie
- kultivace
- (PCR)

Průkaz protilátek v séru: nepřínosné

Kožní leishmanióza: DIAGNOSTIKA

Nehluboká excise (1-2 mm)
z okraje vředu

rozdělit **na 3 části:**

1. zhotovení otiskového (roztěrového) preparátu

2. histologie (fixace 10% neutr.formalin; barvení)

3. kultivace

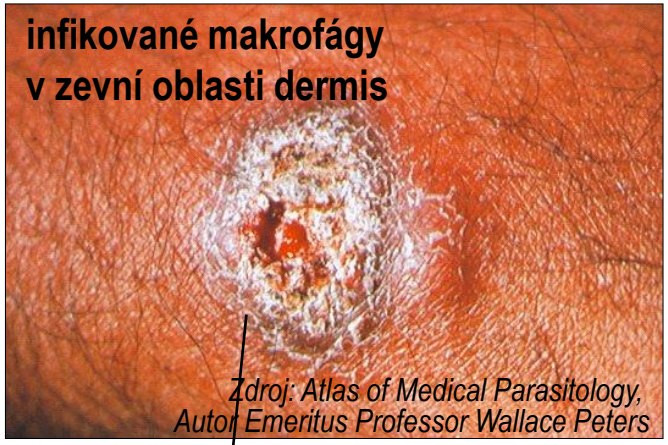

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Autor Emeritus Professor Wallace Peters

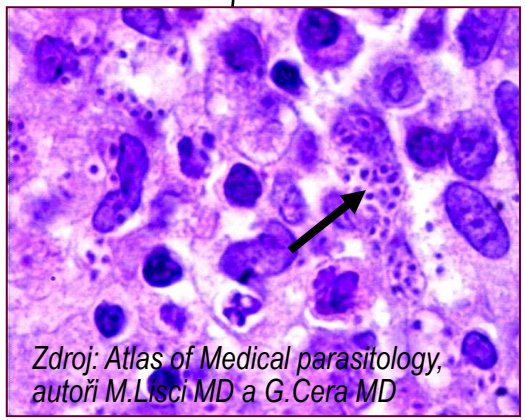

Zdroj: Atlas of Medical parasitology, autoři M.Lisci MD a G.Cera MD

Foto Miroslav Förstl a Zuzana Čermáková, In: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

KULTIVACE NA KREVNÍM AGARU: PROMASTIGOTNÍ STÁDIA

Foto Miroslav Förstl a Zuzana Čermáková, In: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

Leishmanióza: **KLINICKÉ PROJEVY**

kůže - v místě bodnutí, kde sál infikovaný flebotomus

↓

minimální kožní afekce

↓

rychlý rozsev infikovaných makrofágů filtračních
a krvetvorných orgánů: mízní uzliny, slezina játra, kostní dřeň
(**VISCERÁLNÍ LEISHMANIÓZA**)

VISCERÁLNÍ LEISHMANIÓZA

Původci: ***L. donovani*** antroponóza (kala azar)
L. infantum

- inkubační doba: týdny až měsíce
- chronické onemocnění
- teploty: nepravidelné, undulující
- splenomegalie, hepatomegalie
- KO: anemie, leukopenie, trombocytopenie

VL se nevyskytuje ve Vietnamu, Thajsku a Indonésii

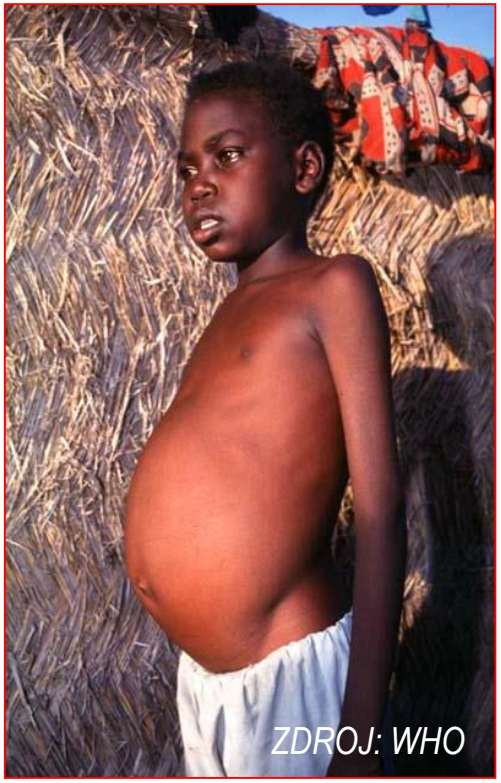

Leishmaniózy: DIAGNOSTIKA

VISCERÁLNÍ

- serologický průkaz protilátek
- přímý průkaz parazita
  - punktát kostní dřeně (54-86% záchytnost)
  - punktát sleziny (98% záchytnost)
  - punktát zduřelé lymfatické uzliny (64% záchytnost)
  - jaterní biopsie

zpracování odebraného materiálu:

mikroskopicky (roztěr na podložním skle, fixace, barvení Giemsa)
histologicky

kultivace (krevní agar SNB - 9)

Mikrobiologie I.

PROTOZOÁRNÍ INFEKCE

SEXUÁLNĚ PŘENOSNÉ

Trichomonas vaginalis

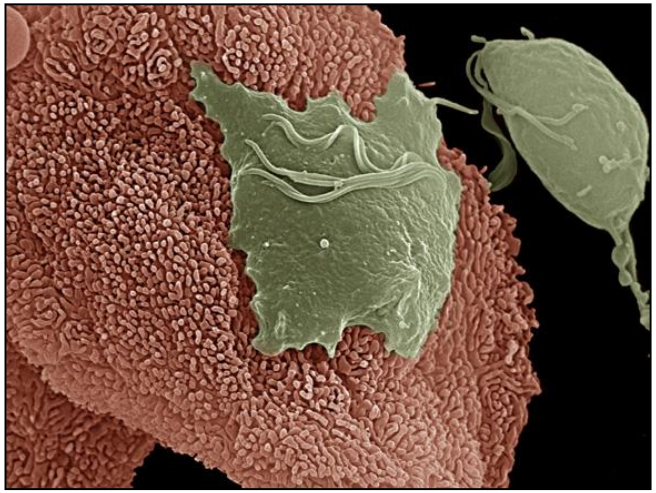

- onemocnění: **trichomonóza**
- výskyt: kosmopolitní
- přenos: pohlavním stykem

SYMPTOMATIKA A PATOGENEZE

ženy: až polovina infekcí může být asymptomatická, jinak zánět poševní sliznice

muži: většina infekcí asymptomatická, jindy zánět močové sliznice, vzácně zánět nadvarlat či prostaty

sladce páchnoucí výtok (polymorfonukleární leukocyty), pálení, svědění, sliznice překrvené, edematózní

DIAGNOSTIKA

Zdroj: Forstl M.: Atlas Lékařské parazitologie

MIKROSKOPIE

ŽENY:

stěr z vaginální sliznice (*in vivo*, barvení Giemsou-MOP)

MUŽI:

močový sediment, výtěr uretry, exprimát prostaty

KULTIVACE

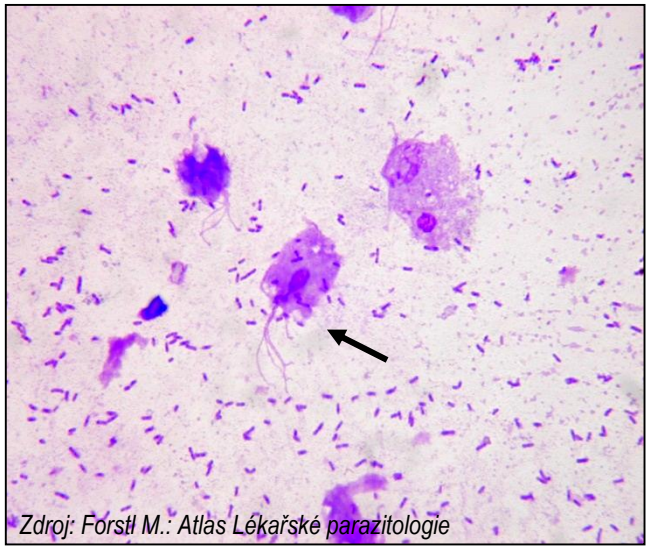
Zdroj: Forstl M.: Atlas Lékařské parazitologie

Mikrobiologie I.

PROTOZOÁRNÍ INFEKCE

OPORTUNNÍ

AMFIZOICKÉ AMÉBY

volně žijící améby patogenní pro člověka

- výskyt: přírodní biotopy – čisté vody nebo půda

Naegleria fowleri

***Acanthamoeba* spp.**

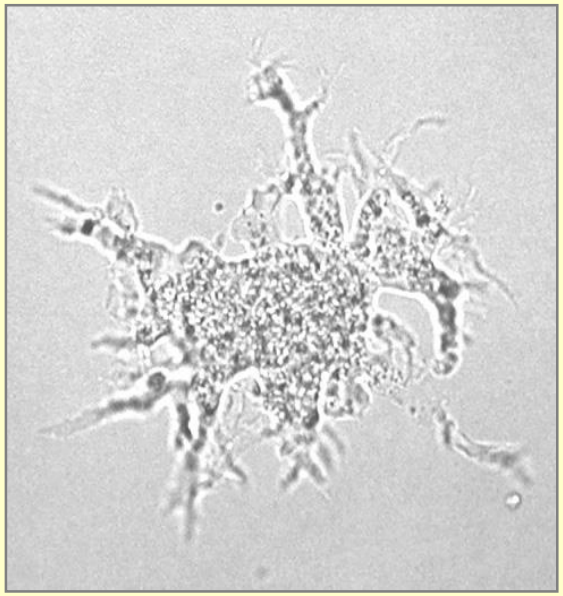

Balamuthia mandrillaris

včetně termofilních druhů infekčních pro člověka

Amoebozoa

ŽIVOTNÍ CYKLUS

Acanthamoeba spp. a Balamuthia mandrillaris

Vstup: vdechnutím nebo kožní oděrkou, trofozoiti zanešeni krví dovnitřních orgánů, především CNS; původci GAE u imunosuprimovaných pacientů

Naegleria fowleri

vstup nosní sliznicí a způsobuje PAM u zdravých jedinců

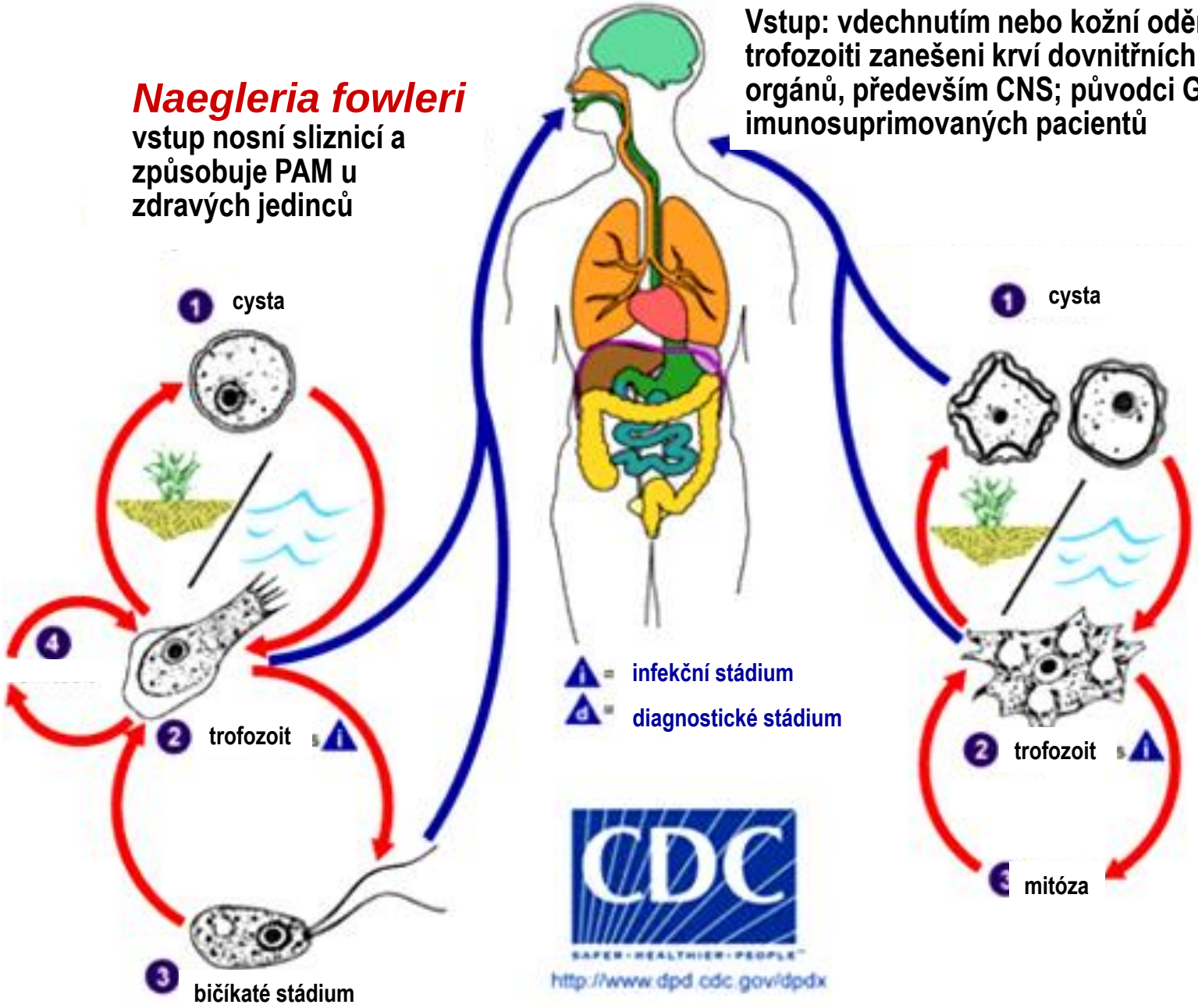

Naegleria fowleri

- biologie: **termofilní améba** (množení při 42 ^{o}C)
  sladkovodní prostředí (bazény, prameny):
  biologické nárosty, sedimenty
- přenos: vodou kontaminovanou amébami (vzácné nákazy)
- vstupní brána infekce: čichová oblast nosní sliznice
- výskyt: **kosmopolitní**
- onemocnění: **primární amébová encefalitida (PAME)**
  u imunokompetentních osob

  - akutní zánět mozku, smrt za 5-7 dní
  - ČR největší světová epidemie – Ústí nad Labem
    (16 případů v období 1962-1965)

LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA PAME

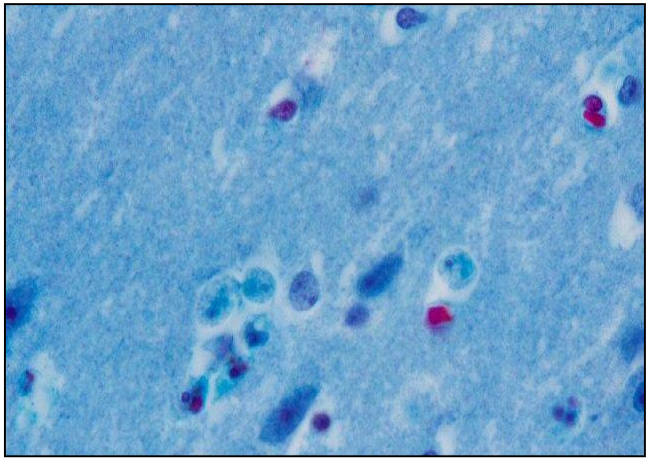

Zdroj: Förstl M: Atlas lékařské parazitologie

PŘÍMÝ PRŮKAZ:

Mikroskopie:

Nativní preparát – mozkomíšní mok (pouze améboidní trofozoiti)

Bioptický materiál: v mozku trofozoiti

Kultivace 37°C: nevýživný agar potřený usmrcenou suspenzí bakterií

MATERIÁL:

mozkomíšní mok (čerstvý, nesmí přijít do lednice)

LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA VZORKŮ Z PROSTŘEDÍ

PŘÍMÝ PRŮKAZ:

Kultivace při 37 °C; kultivace při 42 °C; flagelární test; inokulace myší (intranasální)

Acanthamoeba spp.

- biologie: **běžně se vyskytující prvok**
  (přírodní sladké a slané vody, vegetace,bazény,ventilace, apod. orgány zvířat, nosní sliznice zdravých osob)

- výskyt: **kosmopolitní**

- onemocnění:
  - **ložisková amébová menigoencefalitida (GAE) u imunosuprimovaných osob**
  - **amébová keratitida**

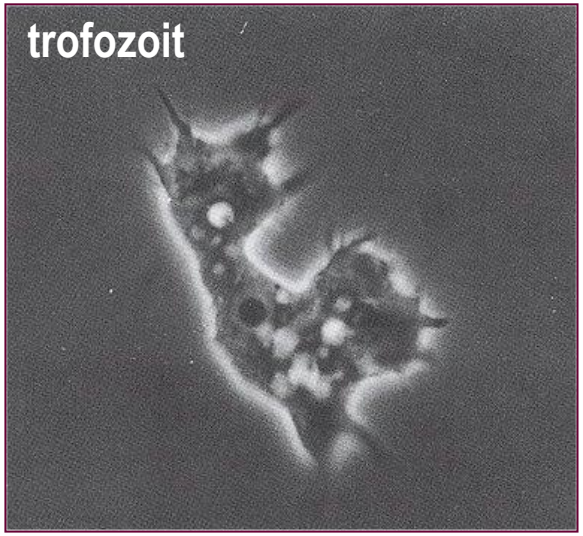

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Fotot: Gulendame Saygi M.Sc. and Ph.D.

ŽIVOTNÍ CYKLUS

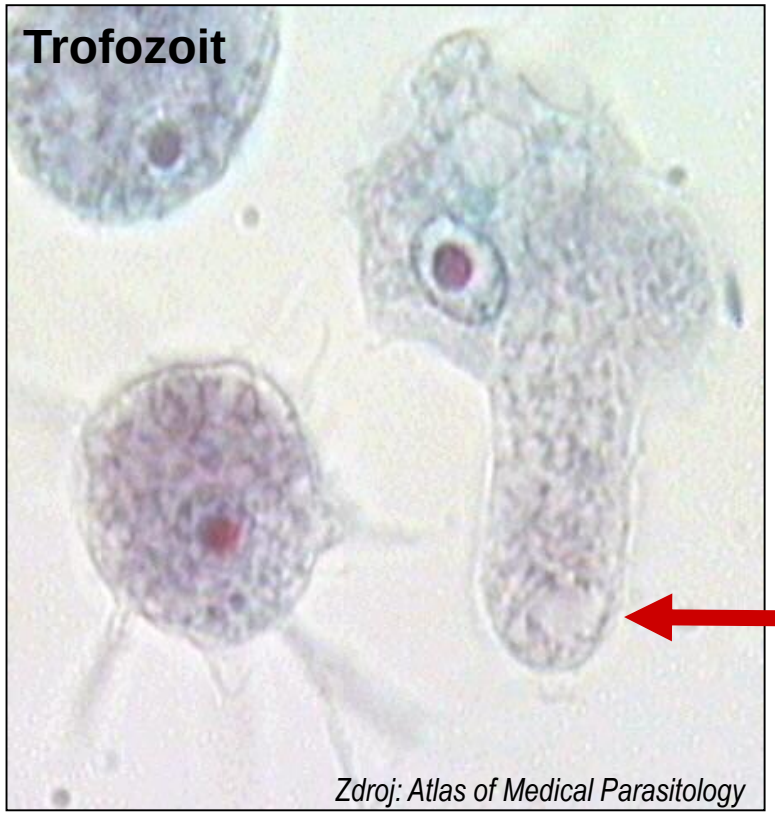

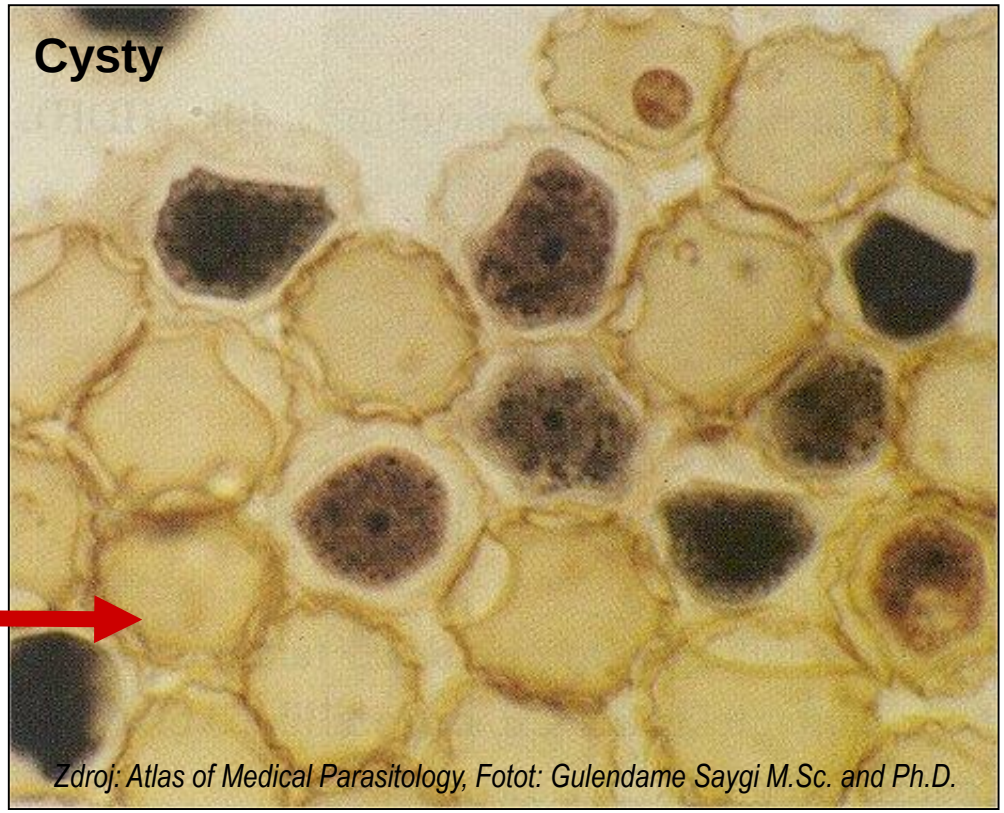

Mikroskopie: druhově nerozlišitelné

INFEKCE KŮŽE

- léze: chronické nehojící se vředy
- vstupní brána inf.: oděrky, dolní cesty dýchací → hematogenní rozsev

GAE

- chronické onemocnění (týdny-měsíce)
- ložiskový zánět mozku (nekróza)
- predispozice: imunodeficience (primární, sekundární), alkoholismus

INFEKCE OKA

- chronická infekce rohovky (keratitida)
- i u imunokompetetních osob
- riziko infekce: kontaktní čočky, poranění oka

LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA

KOŽNÍ

MATERIÁL: biopsie ložiska, sekční

METODY: kultivace, histologie

GAE

MATERIÁL: biopsie ložiska, sekční, mozkomíšní mok

METODY:
Kultivace
Histologie (ve tkáni trofozoiti i cysty) – NIF

+ zobrazovací metody

LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA

KERATITIDA

MATERIÁL: seškrab z vředu, rohovka, kontaktní čočky

METODY: kultivace (při 28 C), mikroskopie, PCR

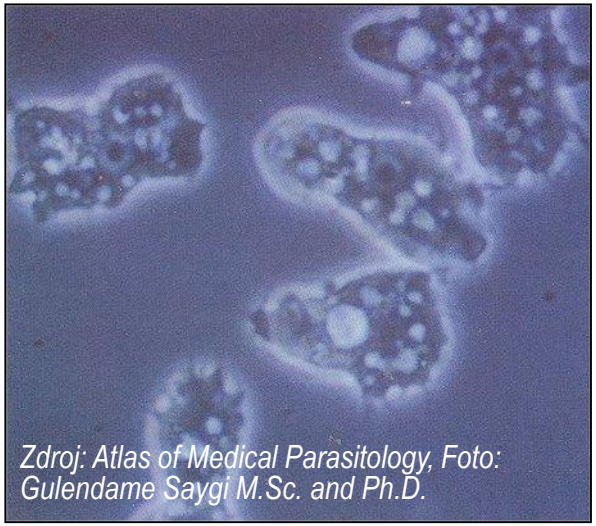

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Foto: Gulendame Saygi M.Sc. and Ph.D.

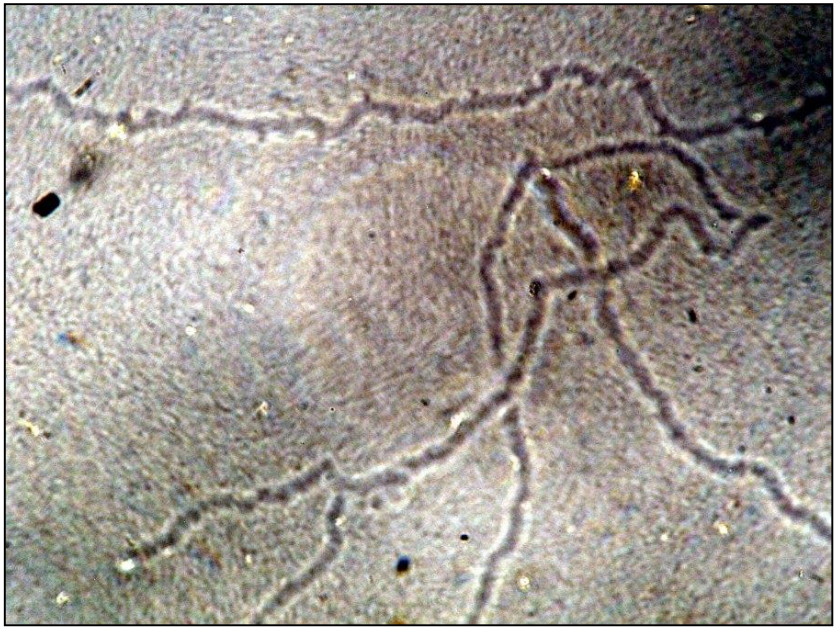

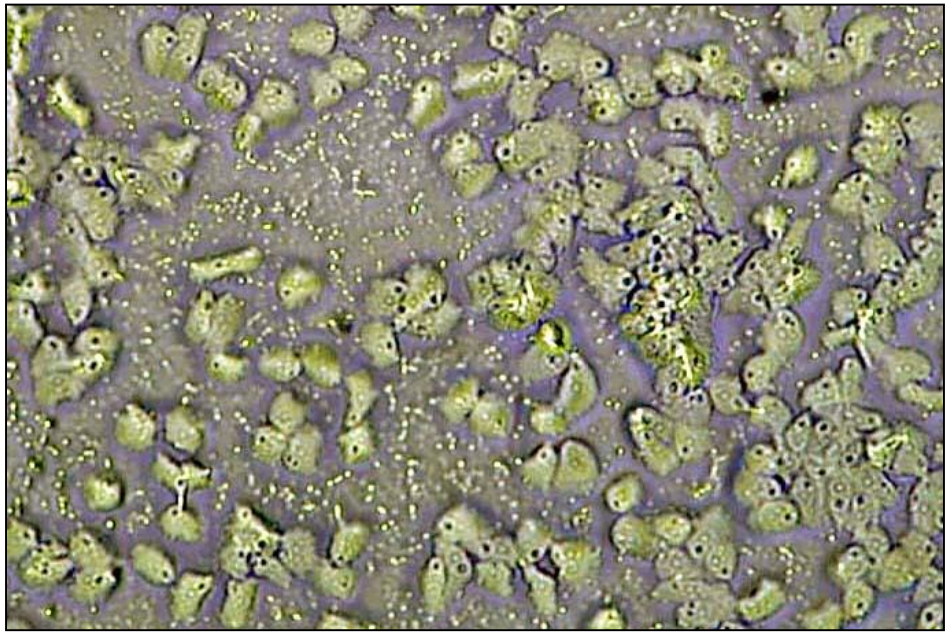

Zdroj: Atlas of Medical Parasitology, Foto: Sokolowska-Köhler

Děkuji za pozornost